

כלל מחולי, והיינו מהאופנים שעל פיהם הוא כשר, אלא מהפיסול.

אכן אם אין ראייה מהסמ"ג, הראיה מהרמב"ם ברורה, ופשוט הוא „שכרתן" קאי לא על השחין אלא על האדם. אלא שיש להסתפק כנ"ל אם זהו דוקא שהקלקול של החולי כבר הוא במדה כזאת עד שאם ה' ביד"א ה' פסול, או כהצד השני, כנ"ל, סוף דבר שדעתי הדלה נוטה לדעת הגרא"ז שליט"א בכוונת הסמ"ג ז"ל, אבל לדינא הרי בעיקר סמך החת"ס ז"ל על הרמב"ם, אלא שנסתפק קצת בכוונת לשונו וכיון שהרש"ל פשיטא ל' שזוהי הכוונה אין להסתפק עוד בזה, ובפרט שזה מיוסד בלשון הירושלמי וכנ"ל, וע"כ ברור שלדעת הרמב"ם ז"ל בכל אופן אם הקלקול ה' במדה כזו שכבר יש לו שם פצ"ד, אלא שהכשירו משום ביד"ש איננו נפסל ע"י שכרתן הרופא, ובכיצה א' כבר הורו זקנים רבותינו האחרונים ז"ל להכשיר בצירוף השיטה שבביצה א' כשר. יעוין בספריהם כמצויין באוצר הפוסקים. ונותן התורה יהא בעזרנו שתהא תורת אמת בפנינו אמן ואמן מוצש"ק תולדות תש"ו.

יצחק אייזיק הלוי הרצוג

הרב הראשי לארץ ישראל

החונה פתח"ק ירושלים ת"ו

יד) ובנוגע לגירסא שמצא אותה הגרא"ז בדפוס ויניציא, כדאי שחבתי המכון לאוצר הפוסקים הי"ו יבדקו בדפוסים השונים ובכת"י (וכהא שמצינו בשלשה ספרים בעזרה יעוין במס' סופרים) ואולם לענין החת"ס הנ"ל, הנה הוא ז"ל דן על יסוד הסמ"ג שכיון שהרופא כרתו אי"ז ע"י פשיעתו, ולענ"ד אי"ז נוגע לנדון שלפנינו שאם נקיים את הגירסא „ע"י פשיעתו" הר"ז נאמר על כרתו אדם, ויצא לנו שלא רק כשנפל בהם חולי שמשום כך כרתן הרופא, אלא כל שכרתו אדם לאונסו יהא כשר, וזה חידוש שלא ניתן להאמר, וכנ"ל. ואם נגרוס 'או ע"י פשיעתו' אי"ז נוגע לנדון שלפנינו שהוא מדבר על קלקול שנעשה לא ביד"א ממש אלא ע"י פשיעתו שגם זה נחשב ביד"א, אבל כל שהוא ביד"ש ממש ע"י חולי וכרתו הרופא הרי זה כרתו אדם ובוה לא תלוי הדבר אם בפשיעה או שלא בפשיעה, אך זהו ענין אחר, שהקלקול בא ביד"ש ממש, ואין לנו ראייה לא לכאן ולא לכאן מהי דעת הסמ"ג בזה, וצריכים אנו להכניס כוונות בדברי הסמ"ג שאינן נראות וניכרות כלל, והיינו לפרש שכוונתו על להלך שהוא אומר ע"י חולי שהוא כשר, והקדים לנו כאן „בפשיעתו" לאמר שיש כרתו אדם והוא כשר, כגון שלא ע"י פשיעתו אלא שקדם לו חולי שזוהו ביד"ש. והרי הסמ"ג עדיין לא דבר

סימן טז

שא"ה :

כ"ו טבת תרצ"ט.

אם יש מקום להתיר לכהן לישא גיורת שנולדה לישראל ונכרית וגם האם התגיירה אחר לידת הבת, דיש מי שהראה פנים להקל ודימה את זה לדין של צד אחד ישראל ?

תשובה

[תמיהה על הב"ש, סימן ז' / הסבר מחלוקת התנאים בסוגיא דבת גר, קידושין ע"ה].

והתם כתיב זרע ולא זרעו ולא זרעו הוא לשאר דיני התורה, ואין מליץ בשבת את בן הנכרית שאביו ישראל וכמפורש בירושלמי יבמות פ"ב ובשבת סוף פרק ר"א דמילה וכו'. וזרע בית ישראל הוא רק כשהורתה ולידתה בקדושה ואז שייך צד אחד ישראל אבל באופן זה לאו אביה הוא כלל. ותמיהני על לשון הב"ש בסימן ז' ס"ק פ"ב שכתב ואם יש צד ישראל נראה דבעינן גם הורתו ולידתו בקדושה. והנה לא מסתבר שכיוון לנכרי שנשא בת ישראל, דוהו מפורש בסעיף י"ז דהוה פגום לכהונה אלא שלדינא בדיעבד לא תצא הבת שנישאת לכהן, וע"כ כוונתו לישראל שנשא נכרית ונתגיירה בעודה מעוברת ללידתה בקדושה אלא שאין הורתה בקדושה ולא מועיל מה שנולדה ע"י ישראל כיון דאין הורתה בקדושה, ואולם זה מתמיה דאין זה צד ישראל כלל, אך עכ"פ הרי הב"ש אוסר כל שאין הורתה

א) אחדשה"ט. — הגיע לי מכתב בענין השאלה אם מותר לכהן לישא גיורת שנולדה מנישואי תערובות של ישראל ונכרית ונתגיירה בת עשר שנים. הנה כשנשאלתי על זה השבתי לאיסור ועתה בבקשה מכת' לכתוב לשם כי מאחר שהרבנות הראשית לא"י הסכימה פה אחד לאיסור לא חלה הוראתו להיתירא ואסור לסדר הקידושין הנ"ל.

ב) בעצם הדבר הנה צד ישראל לא שייך כאן כלל דאין הבת מתחסרת אחרי האב ולא הוה זרעו לענין בכום

לשמונה שבת קל"ה. ע"ב, ויעזר בשו"ת בנין ציון להגר"י עטלינגר ז"ל ח"א סימן כ"ג וצ"ע אמאי לא הביא מכאן לענין נימול בשבת, דהא הא בהא תליא. להכי כתיב מורע שצריך שהוריעה תהא בישראל. אבל לכו"ע צריך שהיא היסוד של בית ישראל. היינו שתהא ישראלית מעליא אלא שהחמירה תורה לענין כהונה. אבל גירות איננה בכלל בית ישראל דכל היבא דכתיב בישראל ממעט גרים, (אם לא שיש ריבוי מיוחד). ועליה לא נאמר קרא כלל. ורק רשב"י מחדש הקולא היותר גדולה מפני שהוא מפרש שגורעו בתוליה בישראל, לא שהיא עצמה צריכה להיות מישראל אלא שגורעו בתוליה כשנספחה לכלל ישראל דהוא ג"כ בית ישראל. אבל לר"י ולראב"י ולר"י יוסי צריך שתהא היא עצמה מישראל ומה שכתוב מורע להחמיר בא ולא להקל.

והנה לכל הנך תנאי שיעור הכתוב הוא דאלה מותרות לכהן כל שנתמלאו בהן התנאים המפורשים בכתוב, דכך דברי הנביא מתפרשים: כל אשה כשאביה מישראל (לדעת ר' יהודה) או שאפילו אמה מישראל (דעת ראב"י). או שהורתה ולידתה בקדושה, אפילו בת גר וגירות (לר' יוסי). או שגורעו בתוליה בישראל (לדעת רשב"י) מותרת לכהן. וע"כ שאין הנביא מדבר בנכרית שאביה היה ישראל, שהרי עכ"פ היא אסורה אפילו לישראל עד שתתגייר, ואין נפרש מורע ישראל כל שאביה ישראל אף שאמה נכרית מותרת לכהן, והרי היא אסורה אף לישראל. וע"כ שהמדובר כשאנית צריכה שום דבר בנוגע לבוא בקהל, שהיא נולדה בקדושה, אלא שצריך לר' יהודה שאביה הוה ישראל לראב"י שאו אביה או אמה מישראל, ולר' יוסי שהורתה גם כן בקדושה, ולרשב"י כיון שכשגורעו בתוליה כבר נספחה לבית ישראל מותר לכהן לישאנה. אבל ברגע זה שחל עליה היתר הכתוב לכהונה אינה צריכה עוד שום דבר, משא"כ אם נדרש דמורע ישראל כולל גם אב ישראל ואם נכרית הרי עדיין היא צריכה גירות נוסף על העובדא שאביה היה ישראל וזה אינו בכלל הכתוב שכיון שנתמלא התנאי של מורע ישראל מותרת לכהונה. וע"כ דאין הכתוב מדבר באופן כזה שמחוסרת גירות אלא באופן שאינה צריכה גירות וכדי שתהא כשירה לכהונה צריך שיהי' בה דבר זה היינו מורע ישראל.

והנה הרבה יש להאריך אבל אין הזמן מסכים לכך. אכן סיומא דהאי מילתא דבין לשיטת הרמב"ם ובין לשיטת הראב"ד (בטעם איסור גירות לכהן) אין שום יסוד להקל בנידון זה. דלכו"ע אף אם אין חשש שנבעלה ג"כ אסורה לכהן, דלית הלכתא כרשב"י, ואם כי יש לעורר קצת מהחידוש של הגאון הנצי"ב ז"ל לפי פירוש רש"י ביבמות ס"א (יעו' בהע"ש פ' אמור), אבל אין זה נ"מ לדינא.

ובזה הנני המברכו בברכות התורה ובברכות ציון וירושלים.

בקדושה אף שלידתה בקדושה, ולע"ד דבריו ז"ל צ"ע, ואפשר שכונתו על נכרי שבא על בת ישראל, למ"ד דהולד צריך גירות, ועיין שו"ת ברית אברהם. אה"ע סימן ב', ס"ק ב.

ג) והנה למעין בסוגיא דקידושין ע"ה, ובירושלמי נראה בעליל שהארבע מחלוקות הן בהדרגה מן החמור לקל. דר' יהודה מחמיר מכולם וסובר דבעינן עיקר זרע מישראל, היינו האב, ובא ר' אליעזר בן יעקב ונחית חד דרגא ואמר דדי אפילו במקצת זרע, היינו זרע האם דהוא זרע כחוש. [בירושלמי מפורש ר' יהודה אומר עד שהיא אביה מישראל, ר"א אומר או אביה או אמה וכו'], והנה ברור כשמש בצהרים שלר' יהודה אינו מועיל מה שהאב הוא ישראל כל שהאם נכרית, דהיעלה על הדעת לאמר שזהו עיקר הורע וכלום יש לך זרע כחוש מזה, ואיזה ערך יש לזה בהשוואת למי שאמה מישראל, שהרי או הבת מתיחסת אחריה לענין עריות וכו' אף שאינה מתיחסת כ"כ כמו להאב, אבל כשהאב ישראל והאם נכרית איזה יחס יש לבת אל אביה, וע"כ שאין זה מורע בית ישראל לר' יהודה, ומדברי יהודה גשמע לראב"י שכלפי מה שאמר ר' יהודה אביה מישראל הוא אומר, או אביה או אמה, וע"כ דהוא ג"כ מדבר בישראל שנשא גירות, לא בישראל שבא על נכרית, דהרי הוא לא הוסיף על ר' יהודה אלא דדי גם אם אמה מישראל ולא דוקא אביה והוא דורש אותה הדרשא שדורש ר' יהודה אלא בשינוי זה שרבי יהודה דורש מורע ולא כל זרע למעט זרע האם והוא דורש מורע אפילו מקצת זרע וזרע האם בכלל, אבל ברור שחוץ מזה אין מחלוקת ביניהם. והנה בא רבי יוסי ומקיל עוד ואומר שאין צריך לא אב מישראל ולא אם מישראל אלא דדי בהורתה ולידתה בקדושה, אבל פשוט שזה צריך גם לר' יהודה וגם לר"א אלא שלדעתם צריך עוד יותר ולדידיה אין צריך יותר. אבל זהו המועט שצריך לכו"ע, ובא רשב"י ומקיל עוד יותר דדי אם גורעו בתוליה בישראל, ואף לרשב"י לא מסתבר שאם נתגיירה לאחר שהיא בת ג' שנים ויום אחד שתהיה כשרה משום שאביה היה ישראל ואף אם נשתמרה בעודה בגירותה, דהא סוף סוף לא נורעו בתוליה בישראל.

ואמנם הסבר הפלוגתא הוא דאי הוה כתיב ביחזקאל מבית ישראל הו"א דכל שהורתה ולידתה בקדושה כשירה, דישראלית מעליא היא (כתובות מ"ד), להכי כתיב מורע בית ישראל להחמיר שצריך עיקר הורע מישראל, וזהו שיטת ר' יהודה, ושיטת ראב"י היא דמקצת זרע די, ושיטת ר' יוסי היא דלהכי כתיב מורע בית ישראל, דאי הוה כתיב רק בית ישראל הו"א דדי בלידתה בקדושה (דהא לענין סקילה בנערה המאורסה מרבינן מומתה לידתה בקדושה דהיא בכלל בישראל וכן לענין שולדה נימול

סימן יז

:שא ל ה

כהן נשא עלמה בערכאות וכשבא אח"כ לישא אותה בחו"ק יצא קול שהיא נולדה מנכרית. כעת באה אם העלמה לפני הבי"ד ואמרה שאמנם אביה (היינו הסבא של העלמה) היה נכרי אבל אמה (היינו סבתא של העלמה) היתה ישראלית. נתברר ג"כ שאם העלמה החזיקה עצמה כישראלית, נישאה ליהודי, בניה נימולו, למדו בת"ת וחגגו חגיגת הבר מצוה. דא עקא שהורי העלמה נישאו רק בערכאות ולא יכלו לתת הסבר למה לא נישאו כדמו"י, וזה מעלה חשד שמא האם נכריה, ומגידולם של הבנים כיהודים אין שום ראיה על האם שכן מעשים בכל יום במדינתנו בנישואי תערובת שמחנכים הילדים בדת האב. ועל נאמנות אם העלמה אין לסמוך שרצונה כעת לטהר את בתה. כעת מבקשת אם העלמה לגייר אותה וכל צאצאיה בכדי לצאת עי"כ מכל סכך הספקות אף שלדבריה היא יהודיה.

נבוכים אנו בדין העלמה. אם נגיירה תהא אסורה לארוסה הכהן. ויש חשש שאם לא נתיר החתונה יתחתנו אצל הריפורמים. ושוב יש חשש שאם נתירה, אחרי שנטבילה לשם גירות מספק, שיאמרו שגירות מותרת לכהן.

תשובה

אפשרי רק על פי אומדנא חזקה, (ועיקר חולין ס"ה ובי"ב צ"ב) שקשה לסמוך על אומדנא (עיקר בשו"ת התשבץ וכו') למרות שמצינו שסומכין בכמה ענינים על אומדנא דמוכח אף באיסור כרת וסקילה כגון א"א שיש מתירים על יסוד של אומדנות גדולות.

מר חשון תש"ג.

הו"כ ידי"ג הרב הגאון הגדול המפורסם
מהור"ר ר' יצחק קוסובסקי שליט"א
הרב דאגודת הקהלות דטרנסביל.

נדין האומר ישראל אני / אם בשעת הנחק סומכין על
דברי היחיד להקל / בנידון דידן, אם נגיירה מספק, יש
כמה שיקולים להקל)

שלום וברכה.

א

ב) ומובן מאליו שלא שייך כאן הדין שכל הבא מרחוק ואומר ישראל אני הוא נאמן שהרי זו החזקה באב נכרי על כל פנים וכבר יש ריעותא גדולה, וגם לא הכל מודים בדין הנ"ל כמבואר בטור ושו"ע יור"ד רס"ח ובסמ"ג לאוין קט"ז ובתוס' יבמות מ"ז ופסחים ג' וברמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ב' ה"ה. ואמנם יש להתבונן מה טעם נאמן הבא ממקום רחוק ואומר ישראל אני בלי שום ראיה, איך הוא נאמן להעיד על עצמו. תינח קצת בגברא שיש ראיה ממה שהוא מהול, (אף דיש גם נכרים שנימולים, זה לא שכיח), ומספיק עכ"פ לערער את הרוב (וכהא דאמרינן רוב הגישאות בתולות יש להן קול חו אין לה קול איתרע לה רובא, כתובות סז', ואף כאן רוב הגוים אינם נימולים וכו') אבל עדיין הדבר ספק, ואם משום שבידו לגייר את עצמו הלא זה לא נהיא בידו, אבל עכ"פ מועיל סברא זו להכריע את הספק שלמה לו לשקר ולאמר ישראל אני, אך זה בקל יש לדחות, ועוד דתינח איש, אשה מאי איכא למימר, והפוסקים ז"ל לא חילקו, ועוד דבארצות הישמעאלים מאי איכא למימר שאין המילה ראיה כלל ועוד הפריעה נופל בגדול כדאשכחן באברהם, ואל תאמר שזה

א) קודם כל על הבי"ד להשתדל לברר ככל האפשר אם ישנן הוכחות לדברי אם הכלה דהיינו לברר אם אמה (הסבתא) נקברה בקבר ישראל ואם היא עצמה נרשמה באיוז תעודה ממשלתית כישראלית וכן אם היתה מתחברת בנערותה עם יהודים והיתה מחזרת תמיד להנשא ליהודי כו' וכו', ואם אמנם ברור לדבריה לא יהא כאן, שמא אומדנא תהא כאן, כמובן שעליכם לשקול יפה את כח האומדנא היות ויש כאן ריעותא גדולה שכן רוב נכרים נושאים נכריות (והסבא הלא נכרי היה) וצריך להוציא את הסבתא מן הרוב הנה ולהעמידה על ספק השקול חה

והעובדא שלא מצאו תשובה לשאלתכם למה לא נישאר
הורי הכלה כדמו"ל ע"ד אין בה כדי לערער מה שתקבעו על
יסוד החקירות כנ"ל שעכ"פ ספק ישראליה היא ואם חוץ
מזה דעתכם מתישבת כנ"ל אל תחששו לזה כי לצערנו יש
הרבה מקרים כאלה בישראל ומי יודע שמה התנגדו הוריו
או קרוביו של אבי הכלה לגישואין וחששו שיעשו הפרעות
אצל הרבנים ויתכן שהם בעצמם טעו שאעפ"י שבלבה
הרגישה שהיא ישראלית אבל מהצד החוקי חשבה שכיון
שהיה לה אב נכרי יסרבו הרבנים לסדר לה קידושין, ורוב
ההמון חושבים כך שהכל הולך אחר האב גם בתערובת
ויש עוד אופנים להסביר ואפשר ג"כ שחיו יחד איזה זמן
ואח"כ נתביישו לבוא לרבנות לשם נישואין וד"ל.

והנה על היסוד שיקבע בדעתכם שהיא עכ"פ ספק
ישראלית יש כאן מקום לדון לגירדה. אמת שלדעת כמה
מהפוסקים ז"ל גירות לכהן אסורה מן התורה כנ"ל וספיקא
דאורייתא לחומרא. וכמו שהעיר כ"ג, ויש חשש ספק זה
לדורות הבאים, ומאן ספין ומאן רקיע להכריע בין ההרים
הגדולים ועפר ואפר אני תחת כפות רגליהם, אולם הט"ז
ז"ל באה"ע סי' י"ז בספק פלוגתא במסכתא לפי תומו מסתמך
על הרא"מ ז"ל להקל כנגד פסק הרמ"א ז"ל משום שבשעת
הדחק גדול יש לאמר כדאי לסמוך על דברי היחיד ומכש"כ
בספק פלוגתא השקול. וכאן הוא ענין של ספק פלוגתא
השקול שלפי השיטות שגירות לכהן אינה אלא מדרבנן
אפשר להתיר בספק גירות בשעה"ד גדול כזה, אלא שהש"ך
ז"ל ביור"ד סימן רמ"ב בכללי הפוסקים חולק על הט"ז
ואומר שכדאי היחיד לסמוך עליו בשעת הדחק שייך רק
באיטור דרבנן, יעויי"ש.

(ד) ולכאורה דעת הט"ז תמוהה שהרי מקרא מלא דיבר
הכתוב, אחרי רבים להטות, ויחיד ורבים הלכה כרבים אלא
היכא שהמיעוט מחדדי טפי היה מחלוקת קודם שהכריעו.
אכן הסבר הדבר הוא שדין זה שהולכים אחרי רוב דיעות
נאמר רק היכא שישבו החכמים החולקים במושב אחד ודנו
זה כנגד זה ועמדו למנין, אבל בפלוגתאות הפוסקים לאחר
חתימת התלמוד לא היה כזה ובמקום שיש פלוגתא הרי
זה נשאר בגדר ספק, ואעפ"י אף בדברנן בדבר שאינו
הכרח גדול נוטים להתמיר כדעת הרבים. ואף בימי חז"ל
כך מצינו במקומו של ר"א היו עושים פחמין לעשות כלי
ברזל בשבת ובמקומו של ריה"ג היו אוכלים בשר עוף
בחלב, וביותר קשה מהא דמכשירי מילה, איך עשו מלאכה
בשבת כנגד הרבים, אבל הוא אשר דברנו שבדבר זה לא
דנו אלו כנגד אלו ולא עמדו למנין ור"א היה ברור לו
שהלכה כמותו ע"כ סמכו עליו במקומו אף בדאורייתא.

ולכאורה קשה על הט"ז למה הוצרכו במשנה עדיית
ליתן טעם על שמוכרים דברי היחיד, בשלמא להשי"ך ז"ל
ניחא שהקושיא היא על בדאורייתא אבל להט"ז קשה
הלא הטעם הוא פשוט כדי שבשעה"ד יוכלו לסמוך על
דברי היחיד הידוע לחכם מופלג בדורו. וע"כ שלט"ז הכותב

הוא משום מילתא דעבידא לאיגלווי וכדעת הרמב"ם ז"ל
שבמילתא דעבידא לאיגלווי ע"א נאמן מדאורייתא הרי אין
כאן עד אחד אלא הוא ויצא שהוא ספק גוי ויש לפקפק
ולפלפל בזה הרבה.

ואפשר שכוונת הראשונים ז"ל כשבא אדם לפנינו
ודעתנו מתישבת עלינו שהוא ישראלי, שיודע דרכי היהודים
וכו' וניכר מתוכו אלא שאעפ"י יש להסתפק שמה למד
דרכי היהודים וגודל ביניהם והוא עצמו גוי, ההכרה שלנו
היא כסימנים, ובצירוף הסבא של מילתא דעבידא לאיגלווי
אף שלעצמה אינה מספיקה אנו מחזיקים אותו לישראל
גמור.

אבל בד"א שלא הוחזק באבותיו נכרים, אבל אם
הוחזק אפילו רק באב נכרי, אף שאפשר שאמו ישראלית,
כבר היסוד רעוע, שרוב נכרים גושאים נכריות, וכמקרה
שלפנינו. ולע"ד הענין צריך עיון וחקירה זהירה שהרי
באים להוציאה מן הרוב שרובא דעלמא נכרים, אך אם
יקבע שהסברות שהאם היתה ישראלית די חזקות עד שעכ"פ
היא ספק ישראלית כבר יש מקום לדון וכמו שיבואר
להלן בס"ד. ובתור סניף התצטרף לערער את היסוד של
רוב נכרים יש לכאורה לצרף ג"כ שרוב יהודים נושאים
גשים מבית ישראל, א"כ אבי העלמה יהודי הוא נשא
ישראלית, אלא שהרוב הזה לקוי לפי שרוב ישראל נושאים
בחז"ק ואיתרע ליה רובא אבל עכ"פ נראה שזה מצטרף
כעת לאומדנות אחרות לשם ספק.

שבת וזהבונגתי שיש לחקור בנידן דידן אחרי שורש
הדבר. הרי הם היו עומדים להנשא בביתכנ"ס אלא שבא
מי שהוא וסיפר דברים ובטלה התופה, ואם כך הרי הממונין
על התופות צריכים לדעת מי היו המגידים ומה הגירו, אם
הוחזקה אם הכלה כנכרית, אעפ"י שהיתה נוהגת כמנהג
ישראלית ואף שמחזיקה את עצמה לישראלית לא החזיקה
בכך, או שהחזיקה כישראלית ואח"כ הוציא מי שהוא עליה
קול, או שהיו יש אומרים כך ויש אומרים כך. העיקר
שצריך לחקור את המגידים מה שמעו וכו', אך אם דעתכם
אחרי החקירה תתישב עליכם שהגדתה מתקבלת על הדעת
עכ"פ להחזיקה מעתה בספק ישראליה כמדומני שאפשר
למצוא דרך להיתר והיינו להטביל כולם לשם יהדות.

(ג) ואמנם כ"ג שליט"א העיר שיש פוסקים שאעפ"י
שהיא בחזקת שלא נבעלה לנכרי גירות אסורה לכהן מן
התורה וספיקא דאורייתא לחומרא, ודאי שכך הוא. ואם
כי מהעובדא שהכלה נתחנכה כיהודית ושאינה היא יהודי
והיא עצמה היינו אמה עכ"פ מיום שנישאה לישראל החזיקה
את עצמה בתור יהודית, ומלה את בניה וכו', יש להניח
שבתה איננה בחזקת עכו"ם שטופי זימה וחזקתה שלא
נבעלה, אבל הדין דין אמת שלא לו הפוסקים היא ספיקא
דאורייתא, אך אם עכ"פ יקבע אצלכם שמדי ספיקא לא
יצאה, כבר יש לדון בזה.

שחששו חז"ל לענין גרושה וחלוצה, אולם י"ל שעיינו שנגיירה לא נחזיק אותה לבאה מנכרית, לפי שיש שיטות ראשונים ז"ל, (רש"י בקידושין ע"ד והתוס' ביבמות ס"ז והר"ר משה ז"ל הובא בדרישה יור"ד רס"ו) שהולד צריך גירות בנכרי ועבד שבא על בת ישראל, אך יש להשיב גם ע"ז שמכיון שלשיטה זו היתה אמה צריכה גירות ומכיון שלא נתיירה בזמנה ממילא גם הבת צריכה עכשיו גירות, הרי סוף סוף היא גיורת ואסורה לכהן, ושוב יש לחשוש כנ"ל שיאמרו שהיתרנו גיורת לכהן.

(ז) והנה יש לעיין בדבר זה, שהגאון מליסא ז"ל בחמדת שלמה סימן ב' הסביר דבגיות הולד מתיחס אחר האב, דנכרים בגיותם אית להם חייס, אבל כשמתגייר בטל יחס האב וממילא שדינו ליה בתר האם והוה ישראל כאמו. ועפ"י הסביר הא דבכורות מ"ז דלמ"ד אין מזהמין את הולד ועיי' בתוס' שם דהולד כשר מכ"מ פטור מפדיון דלוי פסול מיקרי ומשמע דאם היתה בת ישראל שבא עליה נכרי היה הולד חייב בפדיון, ואמאי הרי לפי השיטה הנ"ל הוא צריך גירות וע"כ דכיון שהוא מתגייר שדינו ליה בתר אמו ונעשה כישראל גמור, יעוי"ש, וע"כ דלאחר הגירות הוא נעשה ישראל למפרע משעת לידה, דאל"כ עדיין קשה הלא בפדיון אולינן בתר שעת לידה ומה בכך שהוא נעשה עכשיו ישראל הלא בשעת לידה היה נכרי ואיך הוא חייב בפדיון שהרי פטור רחם בישראל כתיב וע"כ שנעשה ישראל משעת לידה.

ואם כן אם עכשיו תתגייר אם הכלה הרי על הצד שאמה (היינו הסבתא של הכלה) היתה ישראלית תתהוה זו ישראלית למפרע ונמצא שאם יהא כך צריך לגייר תחילה את אמה ואז ממילא תוכשר זו הבת לכהונה, ומיהו אם האם לא תתגייר אלא הבת לפי שיטה זו הרי אותה הבת כשתתגייר תהא גיורת גמורה שהרי אמה לפי שיטה זו כל זמן שלא נתיירה היא נכרית וצד האב לא יועיל שלא תפסו באמה קידושין ואין היא מתיחסת כלל אחרי אביה וקודם שתתגייר תתיחסה על כרחא אחרי האם, שאחרי האב א"א היה ליחסה כמובן, ואחר שתתגייר ג"כ תתיחס אחרי האם ונמצא שהיא גיורת ואסורה לכהן.

(ח) ומיהו יש להתבונן בעצם הדבר אם גיורת כזו אסורה לכהן, שיתכן לאמר (היינו הכל לפי שיטה זו הנ"ל), שאיסור גיורת לכהן לא נאמר אלא על נכרית שנתגיירה

היא היכא שידעו שהדין הוכרע כנ"ל למה הוצרכו להוכיח את דברי היחיד שאין הלכה כמותו כלל אף בשעה"ד! ובכל אופן כאן הוא ספק פלוגתא של רבים כנגד רבים ואפילו אם נמנה ונספור ונמצא שרבו הדעות שגיורת לכהן איסור תורה אין זה הכרעה של רבים כנגד מועטים וכנ"ל. וכבר דן בכיוצא בזה התומים ז"ל וקשה לי עכשיו לחפש מקומו, וע"כ נניח שכאן כיון שהוא שעת הדחק גדול הנה אם יצורף עוד צד לקולא, כדאים המקילים לסמוך עליהם.

(ה) והנה יש כאן עוד צד לקולא והוא שהרשד"ם ועוד גדולים ז"ל סוברים שכל הכהנים בזה"ז הם כהני ספק ולפי שיטה זו הרי יש כאן ספק ספיקא, שמא היא ישראלית ואת"ל שהיא נכרית, וכשתטבול היא גיורת, שמא אין חתן זה כהן וכנ"ל. אלא שאם נצרף יחד השיטה שגיורת לכהן מן התורה ושכחני זה"ז כהנים ודאים אין לנו עצה שאז הוא רק ספק תורה אחד, אבל עכ"פ צד קולא כבר יש ובכגון דא יתכן שגם הש"ך ז"ל יודה שבספק פלוגתא יש להקל שכדאים הפוסקים המקילים וכו'.

והגאון מהרש"ק ז"ל בהגהותיו לאה"ע סי' ו' דן בכהן שנשא גיורת שתצא משום שזהו ס"ס לחומרא שמא הלכה כמ"ד שהכהנים בזה"ז ודאים הם ואת"ל שאין הלכה כמותם שמא הלכה כמ"ד שגיורת לכהן איסור תורה ולא דמי לחלוצה לכהן שלא תצא, אך זה היה בודאי גיורת יעוי"ש, אבל עכ"פ היה מצרף דבר זה לספק שמא הלכה כמ"ד שכחני זה"ז הם כהני ספק ואילו היה ברור לו שגיורת לכהן אינה אלא מדרבנן היה מקיל שלא תצא, ואמנם יש להקשות עליו מבבלי חירושלמי אבל אכ"מ. אכן כאן בעובדא שלפנינו אם יוחלט אצלכם שמדיי ספק לא יצאה, הרי יש ספק בגוף הדבר, שמא אינה גיורת אלא ישראלית ומותרת לכהן ואת"ל שהיא גיורת שמא הלכה כמ"ד שהכהנים ספק ושגיורת מדרבנן, ומותרת מטעם ספיקא דרבנן לקולא, ואף שאין זה ספק ספיקא, אבל צד וסניף לקולא יש כאן עד כדי לאמר שבוה יודה גם הש"ך ז"ל שבשעה"ד כזה כדאים המקילים לסמוך עליהם.

ב.

[גדרי הגירות של בן מנכרי שבא על ישראלית — לשטח המצריכים לו גירות / חידושו של הגאון מליסא זצ"ל בהג"ל]

(ו) אלא שיש כאן חששא אחרת שאם נטבילה לשם גירות יאמרו שגיורת מותרת לכהן ואשכחן כהאי גוונא

• ויש לפלפל הרבה בהסבר הנה של הגאון מליסא שוהי מעין כרית בפני עצמה, איננה ישראלית אבל גם נכרית גמורה איננה אלא שהצד הישראלית שבה מיתלא תלי וקאי ואם מתגייר נגמר הצד הישראלי, שכאילו היה נמצא בכח לא בפועל ונעשית כישראלית גמורה, וקצת דמיון לזה ברמב"ם אישות פ"ד הלכה ס"ז, ודמיון לזה יש ברשב"א יבמות ובשו"ת הרדב"ז שגר שמל ולא סבל יצא מכלל גוי ולכלל ישראל לא בא, ושמעתי בשם הגאון הנפלא

מראגאטשוב ז"ל חידוש מבחיל והוא שגוי שמל לשם מרות כשפובל הוא נעשה יהודי למפרע, ואף שנראין לי קצת סמוכין לדעתו מירושלמי עירובין פרק ד' הלכה ה' יעוי"ש, יש מקום עיון אם ההלכה כך, וכן יש מקום רב לעיין בעצם חידושו של הגאון מליסא שאם ולר זה נעשה ישראל למפרע אם כן הלא היה נעשה ממזר למפרע וקצתו, אבל מהרשב"א הג"ל והרדב"ז הג"ל שמענו שיש מציאות כזאת היינו שיצא מכלל גוי ואינו בכלל ישראל.

שהרי הכל יודעים שאביה ישראל ולא יבואו להתיר אלא בכגון דא ומה בכך, יתירו ויתירו.

ואמנם לשיטה זו הנ"ל יש לעיין איך אמרו ביבמות מ"ה שהולד כשר אבל פגום לכהונה, איך שייך לכאן פגום לכהונה הרי היא כבר פסולה מטעם גירות. ובשלמא לפי סברת הגאון מליסא ז"ל ניחא שהיא נעשית ישראלית למפרע ושייך בה דין חללה, אבל לפי החולקים עליו בהסברת השיטה הנ"ל וסוברים שהיא גירות גמורה, איך שייך דין חללה בגירות, ואיך שייך שם חללה על גויה. ותו דהרי הגמרא אומרת דאפילו למ"ד הולד כשר פגום מיהא הוא לכהונה, וברור שאלמלא היו מודיעים לנו זאת היינו אומרים שהולד כשר לכהונה, אלא שבאו להוציא מכלל הטעות שהייתי אומר שכשר משמע כשר לגמרי והרי בלא"ה היתה פסולה משום גירות? וע"כ דחוק מפסול פגום אין עלי' איסור ואי ס"ד שהיא צריכה גירות הרי אסורה משום גירות. מה תאמר שגירות כזו כשירה לכהונה עדיין קשה מה שייך שם חללה על גויה, ועוד אם באמת היה הדבר כך היו חז"ל אומרים אף פגום לכהונה.

ומיהו היה אפשר לדחוק דכוונתם פגום לכהונה משום דאמרינן הכא בולד זכר שהוא אמנם צריך גירות אבל הוא מותר אף בכהנת אלא שבתו פגומה לכהונה, אבל עדין קשה איך יונח שם חלל על גוי ועוד מרש"י ז"ל מוכח שא"א לאמר כך, אלא אין הפגם עובר לדורות, וע"כ מיירי בבת וא"כ מה זה שאמרו פגום לכהונה, הרי היא פסולה מטעם גירות, ועוד שהרי שיטת רש"י עצמו היא שצריך גירות וקשה מדידיה אדיריה, וכנ"ל. ואפילו תימא שגירות כזו איננה פסולה לכהונה מטעם גירות וכן"ל כיון שנורעה בישראל וכו', עדיין הדבר קשה להולמו שנכרית שנתגיירה יהא לה דין פגומה כחללה אעפ"י שהיא כשירה מטעם גירות, ותו דכיון דצריכה גירות משום דשדינן לה בתר האב, א"כ אין מיחסים אותה כלל אחרי האם ואיזה ק"ו יש כאן מאלמנה לכ"ג שמכיון שנבעלה לפסול פסלה ועובר הפסול לבת הרי אין אנתנו מטילים אותה אחרי האם כלל, ואי"כ מההכרח לפרש כסברת הגאון מליסא ז"ל שבגירות היא נהפכת לישראלית, ויש מכאן ראייה חזקה לדעתו וסברתו.

(יא) עוד יש להביא ראייה לסברתו מהירושלמי דביכורים פ"א דגר שאמו מישראל מביא וקורא ואוקומה בגמרא שם בגוי שבא בעבירה על ב"י יעו"ש. ולכאורה הדבר תמוה, דכיון שהולד כשר הרי הוא ישראל גמור כמפורש ברשב"א יבמות ק"ב ובר"ן וכו' ואם כן איך הוא נקרא גר, וגם מאי קמ"ל שהוא קורא, הלא ישראל הוא. וע"כ שהירושלמי כאן סובר שצריך גירות (ואמנם מירושלמי קידושין פ"ג הל' ג' משמע שא"צ גירות דמילתו דוחה שבת ויש לעיין עוד בזה) וא"כ איך הוא קורא לאבותינו הרי הוא גר ראשון וע"כ שבגירותו הוא מתהפך לישראל ואעפ"כ נקרא גר שע"י הגירות נהפך לישראל וקורא לאבותינו וטובא קמ"ל שהוא נהפך לישראל.

וזה הרי היא בת נכרית שהיתה יכולה ע"י גירות להתהפך לישראלית מלידה, וי"ל דאם משום הצד שהפסול הוא משום שהעכו"ם שטופי זימה (ואפילו בודאי לא נבעלה, כיון שנולדה מעכו"ם היא אסורה משום זונה), הרי זה שייך רק בנולדה מעכו"ם שאם היתה מתגיירת היתה גירות גמורה, אבל זו שנולדה מאם שהיתה יכולה להתהפך גמורה משום שהעכו"ם שטופי זימה והיא בכלל זונה (או משום קרא דחוקאל שבעינן נורעה בישראל), אבל כגון לישראלית ע"י גירות היא איננה בכלל זה, שהרי על כרחן האם לא היתה בכלל העכו"ם אף שכל זמן שלא נתגיירה לא היתה ישראלית, שהרי סתם נכרית א"א לה להתהפך לישראלית למפרע ע"י גירות אבל זו היא סוג מיוחד וא"א להשוותה עם כל העכו"ם, ונמצא שבתא אינה בכלל בת עכו"ם. וכן להצד שהפסול הוא משום דבעינן שנורעה בישראל הרי לא נאמר ביחוקאל כי אם בתולה מבנות ישראל אלא בתולות מורע ישראל והיינו שנורעה בישראל, ועל הצד שהסתבת היתה ישראלית הרי אעפ"י שלשיטה זו אמה של חללה איננה ישראלית קודם הגירות, אבל עכ"פ היא נורעה בישראל, וממילא בתה נולדה ממי שנורעה בישראל ולא עליה נאמר הקרא דחוקאל. ואפילו לא נאמר כהסברא של הגאון מליסא ז"ל אלא שהנולדת מנכרי שבא על בת ישראל צריכה גירות ואינה נעשית ישראלית למפרע עכ"פ היתה כשירה לכהונה מטעם שנורעה בישראל שיצאה מגזע ישראלית, ואם כן אמה כבר יצאה מהכלל של גירות אסורה לכהן ולא עליה נאמר האיסור של גירות לכהן, א"כ ממילא בתה כמותה כשתתגייר תהא מותרת לכהן, אע"פ שהיא לא יצאה ממעי ישראלית, אבל אמה כבר סוג בפני עצמה ואינו בדין שאמה לו היתה מתגיירת היתה מותרת לכהן ובתה כשתתגייר תהא אסורה לכהן, שהיא הרי נולדה מאם שנורעה בישראל.

(ט) ואמנם בבזה יש לפקפק הרבה ויש לאמר שסוף סוף היא עצמה לא נורעה בישראל, אבל עכ"פ הרי העיקר הוא כשיטת רוב הראשונים ז"ל שא"צ גירות בולד עכו"ם שבא על הישראלית ויסוד התיר שלנו באמת הוא משום שהיא ספק גירות וכן"ל, אלא שלצאת ידי הבריות שלא יבואו להתיר גירות לכהן, מאחר שהצריכה גירות, נאמר שחששנו לשיטה הנ"ל שצריכה גירות ושגירות כזו מותרת לכהן, ושוב אין חשש שיבואו להתיר גירות ממש לכהן שהרי לא יבואו להתיר אלא בנולדה מישראלית שבא עליה נכרי, ומה בכך, הרי אליבא דאמת שהעיקר הוא כאלה הפוסקים שא"צ גירות לא יתירו גירות לכהן.

(י) וכי תימא הרי אף לדידן נולדה מנכרי שבא על בת ישראל ועכ"פ היא פגומה לכהונה, תהא אנו דנין על העלמה והיא אינה פגומה לכהונה כיון שאביה הוא ישראל, ואנו נאמר שטבולתו משום השיטה הנ"ל ולשמא יבואו להתיר גם נולדה מנכרי שבא על ב"י אין לחשוש כלל.

פקפוק. ואולם זהו בתנאי שדעתכם מסכימה אזי אני מצטרף עמכם.

(יג) ולענין החשש שמא יאמרו הבריות שמכיון שהצרכנו טבילה לשם יהדות קים להו לרבנן שהסתמא היתה נכרית ונמצא שהיא גיורת ויאמרו שגיורת מותרת לכהן, הנה כבר אמרתי שאין הכרח שיאמרו כך, מכיון שיש שיטות שעל פיהן אפילו אם היתה הסבתא ישראלית היתה בתה צריכה גירות וגיורת כזו מותרת לכהונה ואין חשש שאם התרנו גירות כזו לכהונה יתירו גירות דעלמא שבודאי יבינו שיש הבדל, וההבדל הזה שייך גם לגבי בתה, ואפשר לפרסם כך בשעת מעשה שמגיידים אותה כדי להחמיר ולצאת ידי כל הדעות, ועיי' במהרי"ט ח"א סי' ק"ג דהיכא דהגט וההכרזה ביחד אין חוששין דילמא איכא דשמע בהא ולא שמע בהא, וע"כ אעפ"י שיש יסוד לחששא כנ"ל בש"ס ופוסקים לענין גט וחליצה, אם יתפרסם בבת אחת שהוא לצאת ידי השיטה הנ"ל אין חששא, ובכל אופן כל שלא מצינו בחז"ל ובראשונים ז"ל בפירוש שחששו משום שמא יאמרו אין עלינו חובה לחוש ולהרחיק ע"י כך משפחה המתדבקת בישראל, ולגרשה מהסתפח בנחלת ה', היהדות הנאמנה, לאמר לנו לכם אל עדת המרימים יד בתורת משה ואצ"ל בחושבע"פ.

אבל אם לדעתכם, אחרי הבירור ביחס לאם אמה, אין להתיר הרי דברי מסולקים לגמרי. והבוחר בישראל עמו ובבני אהרן עם קדושו ינחניו בדרך האמת ולא ניכשל בדבר הלכה וישלח לנו אורו לאמתו.

בברכת כט"ס לו ולהרבנים הגאונים שעמו שליט"א.

דנ"ע המוקירו כערכו הרם

שוב יש להיר לסברתו ז"ל מהא דרב מגייה לרב מרי בר רחל בפורסיה דבבל (שבת קנז) כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה, והרי לפי השיטה הנ"ל הוא גר ואינו מתיחס אחרי האם, וע"כ שמתהפך לישראל לאחר הגירות וכנ"ל. ועיי' תוס' שבת קנ"ד וכו' שרב מרי בר רחל נולד מאיסור שבא בגיותו על רחל בת מר שמואל.

ג

[מסקנת התשובה]

(יב) סיומא דהאי מילתא שבהיות שכבר נישאה זו בנישואין אורחיים ואי אפשר להתיר את הקשר אפילו אם יסכימו הצדדים כי זה לא יוכל לשמש יסוד לפירוד במשפט האנגלי כידוע לי בבירור והוא מעוות שאין לו תקנה, ומאחר שאני סומך על כ"ג ובית דין שעמו שליט"א שישפיעו על הווג שיחיו עפ"י תוה"ק בטהרת המשפחה וכו' ושעכ"פ האשה תשמור את השבת (כי לאשה אין זה נסיון כמו לאיש במדינות ההן) ואת הכשרות וכו' ומי יודע אפשר דנפיק מיניהו זרעא מעלייא, דורי דורות, בישראל, ואם נחמיר יש לחשוש שידחו אחרי התועים הריפורמים שזהו לפי דברי כ"ג דבר ברור שעלול להיות, (וכמובן שאין חששא זו נימוק שנבוא ח"ו להתיר מה שאסור מצד הדין) ע"כ אם, כאמור, תתישב דעתכם עליכם שמידי ספק לפחות לא יצאה, כנ"ל, דעתי הולה נוטה שתטבילוה לשם גירות בלי ברכה, כמו שיטבילו את כל משפחתה, ותאמרו שחששתם לדיעה שהנולד מאב גוי ואם ישראלית צריך טבילה וממילא בתה צריכה טבילת גירות דלא עדיפא מאמה, וישתרו בנחלת ישראל לעולם ולא יצא עליהם ועל זרעם שום

סימן יח

יסוד האיסור של גיורת לכהן

(המשך לתשובה הקודמת)

א.

[שיטת רש"י באיסור גיורת לכהן]

(א) הגאון מהרש"ק ז"ל בנימוקיו לאה"ע סי' ו' מביא (לענין ספק גיורת לכהן) שיש פוסקים הסוברים שגיורת לכהן אינה אלא איסור דרבנן.

ולכאורה לא מצינו דבר זה בפירוש, שמהרמב"ם (איס"ב פ"ח) משמע שוהי ממש בכלל זונה האמורה

בתורה ואף פחותה מבת ג' שנים ויום אחד אסורה מטעם זונה, והראב"ד והרשב"א ז"ל ג"כ אומרים שהוא מדאורייתא אעפ"י שהם סוברים שמקור האיסור הוא מקרא דיחזקאל, אכן זוהי דעת רש"י ז"ל כפי שהבין הב"ש ז"ל באה"ע סי' ו' ס"ק כ' יעו"ש, שלרש"י גיורת בכלל זונה דוקא כשנבעלה לעכו"ם בגיותה, [ובאמת מצינו בכל מקום כשמובא דין זה של גיורת לכהן רש"י מוסיף, "שנבעלה לעכו"ם", הרי דוקא כשנבעלה או כשחזקה שנבעלה אסורה לכהן מטעם זונה מן התורה]. והנה ודאי שאין רש"י

גירות, א"כ אם משום זנות לא שגא לכתחילה לא שגא דיעבד אסורה, והדברים מוכרחים מעצמם, שהרי ע"כ אין הכוונה שחכמים אסרוה משום זנות ממש, שבפחותה מבת ג"ש לא שייך זנות, ואם כי הרא"ש ז"ל וכו' הקשו כבר קושיא זו ותירצו שכיון שהעכו"ם שטופי זימה הם כולן נקראות זונות, אבל רש"י ז"ל לא אמר כך אפילו ברמז, ולקמן בדף ס"א ע"א הוא אומר בפירוש שביאת עכו"ם פסלה, והיתכן שיסתור את דבריו כמעט באותה הסוגיא? ואם חור בו כמעט בתוך כדי דיבור זיל בתר לשון האחרון, ועוד שאם היתה כאן חזרה היה מוזק מה שכתב בדף ס' ע"ב, אלא שאין כאן לא סתירה ולא חזרה אלא כדברינו הנ"ל.

וראה והבן עד כמה דקדק רבינו נר ישראל ז"ל בדבריו, בדף ס' כשהוא מפרש את דברי רשב"י גירות פחותה מג"ש כשירה לכהונה הוא אומר לא מחזקינן לה כוונה, ומה היא כוונתו, וכי חכמים החלוקין על רשב"י אומרים שאנו מחזקים שנבעלה, הרי אין בעילתה בעילה, וע"כ שכוונתו הוא שרשב"י ודאי סובר שגירות אסורה מטעם זונה דבר תורה, כלומר שהטילה תורה על הנכרית שם זונה ושם זה לא פקע אפילו אחרי גירותה, אעפ"י שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ובד"א בראויה לביאה, אבל באינה ראויה לביאה לא הטילה תורה עליה שם זונה, ורבנן כיון שהם סוברים שאף בגירות יתירה מבת ג"ש כל שאינה בחזקת שנבעלה אינה אסורה משום זונה דבר תורה אלא מגזירת חכמים והם הטילו עליה שם זונה ורבנן לא פלוג. בין פחותה ויתירה מבת ג"ש ויום אחד ולדידהו אנו מטילין שם זונה גם לפחותה מבת ג"ש.

(ג) ובוה נסתלקה קושית הגרש"ק ז"ל שם לדעת האומרים שגירות לכהן אינה אסורה אלא מדרבנן מה זה שהביא רשב"י ראייה לשיטתו מהחיו לכם והלא פינחס היה עמהם, מה ראייה מדאורייתא לדרבנן, דמן התורה אין ה"ג שהיא מותרת בכל אופן? והוא תירץ עפ"י דברי הט"ז הידועים שכל המפורש להיתר בתורת משה אין ביד חכמים לאסור. אבל לפי דברינו הנ"ל נראה שרשב"י אמנם סובר שהאיסור הוא מן התורה והביא ראייה מהמקרא המפורש החיו לכם שפחות מבת ג"ש מותרת, והנה לא מצינו לרבנן שהשיבו לרשב"י, [ויתכן שלדידהו אין צורך להשיב שהם סוברים שכל האיסור מדרבנן ולא פלוג, ואין אנו זקוקין לסברת הט"ז הנ"ל], אלא שהגמרא שואלת: "ורבנן", ומשיבה ההוא לעכדים ולשפחות, כלומר שאף לדבריו של ר"ש אין ראייה מכאן להתיר, ולדידיה כיון שזונה כוללת גירות ה"ה פחותה מבת ג"ש, שמהחיו לכם אין ראייה, אבל לדידהו הכל מדרבנן ולא פלוג רבנן בין בת שלש לפחותה מזה, ולדבריו דר"ש אמרו, והרבה דוגמאות יש כאלה בחז"ל.

ואי בעית אימא אמינא לך, שזהו לפי דברי רבנן עצמם, וכך רהיטת הסוגיא, הרי אין בתורה אפילו אות מיותרת שאין גופי הלכות תלויים בה, ואם נאמר החיו לכם, ע"כ

ז"ל חולק על המפורש בגמרא דלית הלכתא כרשב"י, ואם כן בנתגיירה פחותה מבת ג"ש ויום אחד הרי לא שייך נבעלה לעכו"ם שאין ביאתה ביאה כלל ואעפ"כ אסורה, ומההכרח הגמור לאמר שרש"י ז"ל מודה דאף בידוע שלא נבעלה אסורה והיינו מדרבנן, וא"כ אף בפחותה מג"ש יש איסור דרבנן, אבל מדאורייתא אינה אסורה אלא א"כ ידוע שנבעלה.

ועוד אני אומר שאפילו בספק אם נבעלה אינה אסורה מן התורה, לא מיבעי למ"ד ספיקא. דאורייתא לקולא מן התורה אלא אפילו למ"ד שהוא לחומרא מן התורה, שהרי הריטב"א ז"ל (שמשמא הוא הולך כשיטת הרשב"א רבו ז"ל) אומר ש"א שיהא איסור גירות מטעם נבעלה, שא"כ אין זה דאורייתא כיון שהוא ספק יעוי"ש, וע"כ שמשום שיש לה חזקת הגוף, אעפ"י ששכיחה זנות בעכו"ם, אין זה אלא ספק המצוי כנגד חזקה, ואין זה דאורייתא, וצ"ל שרש"י מירי בידוע שנבעלה, אבל כל שאינו ידוע אינה אסורה אלא מדרבנן.

וא"כ בנדון דידן, לא מיבעי שהנכרים שבימינו ובמקומות ההם אינם בחזקת שטופי זימה והם גדורים בעניני עריות, ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא, אלא שזו שאביה ישראל ואמה החזיקה עצמה לישראלית ודאי שחזקתה שלא נבעלה מנכרי, וכן כתב הגאון החסיד ז"ל בספר סדרי טהרות למסכת אהלות שבכגון זה חזקה שלא נבעלה, ונמצא שלדעת רש"י ז"ל ודאי שאין כאן אלא איסור דרבנן, וכיון שאמה ספק נכרית ספק ישראלית הרי היא אינה אלא ספק גירות ולפיכך יש לצרף שיטת רש"י לסניף להקל.

והנה בפירושו על התורה (ויקרא כא, ז) מפרש רש"י: זונה, שנבעלה ביאת ישראל האסור לה כגון חייבי כריתות או נתין או ממזר, ולא הוכיר כלל גירות, לפי שסתם גירות אינה בכלל זה, ואם כי א"כ הוא אומר: חללה, שנולדה מן הפסולים שבכהונה כגון וכו' או בת גרושה וחלוצה מכהן הדיוט, הנה אפשר שחלוצה אגב שיטפא של לשון נקטה, (וכן תמיד בלשון חז"ל ולדוגמא איסור קדושה גרושה וחלוצה כידוע שבוללים יחד חלוצה עם איסורי כהונה דאורייתא), ויותר מסתבר, שטעות סופר הוא שכן ראיתי בדפוס ווילנא מלת "חלוצה" מוקפת בשני חצאי עיגולים, ויגיד עליו רעו, שכוונה אינו מזכיר כלל גירות, משום שסתם גירות אינה, לשיטתו, אלא דרבנן.

(ב) ואמנם כבר הקשו על רש"י ז"ל שהוא סותר א"ע שהוא אומר ביבמות דף ס' ע"ב "סופה להיות זונה תחתיו, בתמימה אי סבירא דפסול משום זנות ס"ל וא"כ לא שגא לכתחילה ל"ש דיעבד אסורה" יעוי"ש, והרי שם אידינן בפחותה מבת ג"ש וע"כ שאף שלא נבעלה קרויה זונה! אני אומר שלא קשה מידי, דהרי מודה רש"י שאסורה מדרבנן משום זונה ומודה הוא שאין הלכה כרשב"י ולא פלוג רבנן, ושפיר פירש כאן שאם לכתחילה אסורה גירות פחותה מבת ג"ש ע"כ משום שלא פלוג הואיל והטילו שם זונה על

בית ישראל וגירות אפילו שלא נבעלה בגיותה מכ"מ אינה מורע בית ישראל). ויחזקאל הרי לא חידש דבר, שהרי אין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה, וע"כ או שהוא מפרש דברי התורה שגירות היא בכלל זונה האמורה בתורה, וע"כ שאף לא נבעלה בכלל זה ואסורה דבר תורה, והאיסור של בת גרים שלא נאמר בתורה ע"כ גמרא גמירא להו ואתי יחזקאל ואסמכה אקרא, או שכל הענין הוא גמרא הלכה לממ"ס, ואסמכה יחזקאל אקרא, וא"כ ממ"נ אי אפשר כשיטת רש"י ז"ל שכשלא נבעלה אינה אסורה אלא מדרבנן.

(ו) לישב פליאה זאת עלינו לחקור תחילה אם אפשר לגירות חכמים שתהא נשנית בדברי הנביא ברוה"ק, ולכאורה זה נראה מוזר, אבל באמת אין הדבר כך, שמצינו לריב"ל האומר שלשה דברים עשו בי"ד מדעתם והסכימה בי"ד של מעלה על ידם (מכות כ"ג ע"ב), וחדא מיניהו מעשר ירק ומעשר אילן שתיקנו חכמים ובא מלאכי וחיוק חקנתם בנבואה בשם ה', יעוי"ש ברש"י ותוספות, ואם כן לא נפלאות היא ולא רחוקה היא, שכבר קודם ליחזקאל גזרו בי"ד על הגירות ואסרו גם בת גרים, (למ"ד שגם זו אסורה מדברי הנביא), אלא שעל הראשונה הטילו שם זונה באופן שהיא מתחללת ובניה מתחללים ועל השניה גזרו איסור סתם, ובא יחזקאל וחיוק הדבר ברוה"ק.

ואם תאמר איזה חיוק בעי לדברי חכמים הלא בין כך ובין כך אנו מצווים מפי הגבורה לשמור דברי חכמים, אין זו מן התימא, שאם כך, תאמר למה אמר ירמיהו ולא תוציאו משא ביום השבת, והרי כבר התורה ציוותה על כל מלאכות שבת והוצאה בכלל, והנה כל דברי הנביאים מזהירים על תורת משה ולא יפלא שיוהירו גם על דברי חכמים שקדמו להם או על דברי חכמי דורם שעשו סייג לתורת משה, והנביא מלאכי מזהיר ברוה"ק על נישואי תערובת וכדומה, ועוד י"ל שיש ג"מ לדינא, וג"מ רבתי, שהרי קי"ל שכל גירות חכמים אפשר לבי"ד גדול מהם בחכמה ובמנין לבטלה, ואפילו פשטה גזירתן בכל ישראל חוץ משמונה עשר דבר שעמדו להם בנפשותם, ועיין רמב"ם וראב"ד פ"ב מהלכות ממרים, ואכ"מ, אבל דבר שנשנה בנביאים מפי הקב"ה שוב אין שום בי"ד יכול לבטל, כמוכח, וע"כ נשנו הדברים ע"י יחזקאל הנביא, שלא יבוא בי"ד לבטל, [ואפשר שלכך נאמר במגילת אסתר וזכרם לא יסוף וגו' שלא יהא כח ביד בי"ד, אפילו גדול מבי"ד של מרדכי, לבטל].

(ז) לכאורה א"א לאמר כך שגירות לכהן דרבנן וכו', שהרי זה נסתר מגמרא מפורשת ביבמות דף ע"ד ע"ב ד"ה והתניא דבר אל ב"י וכו' גירות ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה ואי ס"ד בתרומה גירות ומשוחררת בנות מיכל תרומה נינהו? וכו' יעוי"ש, הרי לנו שגירות לכהן דאורייתא, [ודוחק לתרץ על פי דברי הט"ז הג"ל, שהרי זה לא כ"כ מפורש בתורה להיתר, שזהו רק ברמז מדכתיב אשה יתירה].

שזהו להורות הלכה, ואיזו הלכה? אם להתיר פחותה מבת ג"ש, הרי כבר מוכח שיותר מבת ג"ש אסורה דבר תורה, וכיון שזה דבר תורה אין לחכמים לאסור משום לא פלוג, שהרי התורה חילקה ביניהן, [ורק בדרבנן שייך לא פלוג שצריכים לפעמים חיוק יותר משל תורה שלא יבוא העם לזלזל בגזירותיהם], וגמרא שיש כאן פירכא בתרתי, (א) שגירות אסורה מן התורה אפילו אם לא נבעלה, דבסתמא אסרה, (ב) שפחותה מבת ג"ש הואיל ואינה ראויה לביאה מותרת, ובדין הוא שהיה אפשר לרבנן להשיב: אמנם כן התורה התירה פחותה מבת ג"ש אבל חכמים עשו סייג לתורה ואסרו גם את זו, ולא משום לא פלוג אלא שהוסיפו על דברי תורה, אבל רבנן לא השיבו כך משום שהם סוברים שכל האיסור בשלא נבעלה הוא מדבריהם, ודחו את ההוכחה הנ"ל משום דאיצטריך קרא להתיר להם להחיותן לעבדים ולשפחות ולא להורות בא להתיר פחותה מבת ג"ש שממילא יהא מוכח שיותר מבת ג"ש אף שלא נבעלה אסורה דבר תורה, ואמנם חוץ מדברינו יפה תירץ הגאון מהרש"ק ז"ל עפ"י דברי הט"ז הג"ל, קצורו של דבר דמכיון שמפרשים החיו לכהן לעבדים ולשפחות שוב אין הוכחה שגירות שראויה לביאה אף שלא נבעלה, דומיא דפחותה מבת ג"ש שתמיד היא בגדר לא נבעלה, אסורה משום זונה דבר תורה.

(ד) צריך להבין שרש"י ז"ל לא יחלוק על רבא האומר שכהן שבא על הנכרית לוקה עליה משום זונה, תמורה דף כ"ט וע"ז ל"ו, וכו', אלא שהוא ז"ל או שסובר שזהו בידוע שנבעלה, (ועיין תוס' שם) או שהוא סובר שבגיותה יש עליה שם זונה, אבל כיון שנתגיירה פקע שם זה כשם שפקע שם גיות, אלא אם ממש נבעלה לעכו"ם בגיותה נפסלה לכהן אף לאחר הגירות, וזהו לענין דאורייתא, אבל מדרבנן פסולה בכל אופן ואף כשנתגיירה פחות מבת ג"ש.

ב.

נהלימוד ממקרא יחזקאל, לשיטת רש"י / יש ודברי הנביאים, ואף התורה רומזת לתקנת חכמים / הסוגיא ביבמות ע"ד: אליבא דשיטת רש"י.

(ה) לכאורה נפלאה ממנו שיטת רש"י ז"ל, שהרי יש לנו מקרא מפורש ביחזקאל כי אם בתולות מורע בית ישראל ודרשו מזה לפסול בת גרים או בת גר וישראלית יעוי" קידושין ע"ה, והרי כאן הוטל פסול על בת שגולדה מגרים כיון שאיננה מורע בית ישראל, ולא יהא טפל חמור מן העיקר, וע"כ שמיחזקאל למדנו בק"ו שגירות עצמה פסולה לכהונה, ואי אתא יכול לאמר שהכוונה היא בבת גרים שאמה נבעלה בגיותה, חדא שמה תאמר למ"ד שאף נולדה מישראלית אסורה כיון שאביה גר, ועוד דהרי מה שהנביא מדגיש כאן הוא שהפסול משום שאינה מורע

ז"ל, שאין חוזה דוחה שבת, ולא שוה יהי' איסור תורה. שהרי מודה הסמ"ג ז"ל בדבר שהתינוקות יודעין אותו שלכו"ע הוזה בשבת נשארה שבות בעלמא, אלא להודיע לנו שבית דינו של משה גזרו להעמיד דבריהם במקום כרת, ומכאן שאפשר לחכמים להעמיד דבריהם בשו"א"ת. אף בענין של כרת, והרי לנו שיתכן מאד שהתורה תדבר באיסור דרבנן באופן שיהי' זה ג"מ לדינא, לא רק סיפור מעשה בלבד. וכמו כן לא יתכן, לאידך גיסא, שהתורה תדבר באכילת תרומה בגיורת לכהן, אם היה איסור זה כבר קיים אז מדרבנן, ואל תתמה על זה וכיצא בו, שהרי בפירוש אמרו חז"ל משה רבינו תיקן כמה תקנות וגזר כמה גזירות ועדיין הם קיימות (שבת ל' ע"א), וע"כ שאין הכוונה לדגרים המפורשים בתורה ואף לא להלכות למשה מסיני שאלו לא תיקן ולא גזר משה מפי עצמו אלא נצטוו עליהן מפי הגבורה, ומצינו תיקון המשמרות וכו' שתיקן משה רבינו ע"ה ושיהיו קוראים בפרשיות וכו'.

(ח) ואי בעית אימא יכלנא לשנויי באופן אחר, שכבר הנחנו לעיל שעכ"פ רשב"י המביא היתר לגיורת פחותה מג"ש ממקרא מפורש באורייתא החיו לכס וכו' סובר שגיורת לכהן אסורה מן התורה, וע"כ א"ש קושית הגמרא כאן, שע"כ צריך לפרש הכתוב גם לרשב"י אשה לרבות גיורת ומשוחזרת ולדידיה קשה גיורת וכו' בנות מיכל תרומה נינהו, אלא שאם הוא אליבא דרשב"י הרי בלאו הכי א"ש האי קרא, שאפשר להעמיד בנתגיירה פחותה מבת ג"ש, ועיין תוס' שם דהאי סוגיא ע"כ דלא כרשב"י, וא"כ איך אפשר לאמר שקושית הגמרא אליבא דרשב"י הלא לשיטתו לא קשה כלל דקרא בנתגיירה פחותה מבת ג"ש המותרת לכהן, באופן שהכל מיושב בפשט הסוגיא, שאם כרשב"י איירי קרא בפחותה מג"ש ואם כרבנן הרי לדידהו, לפי שיטת רש"י, אפשר להעמיד בגיורת סתם שלא נבעלה בגיורת ומותרת מן התורה לכהן, ומדלא אמרינן הכי מוכח דאף לרבנן גם סתם גיורת אסורה לכהן דבר תורה.

ואמנם אני מוסיף ללכת ואני אומר שלפי מה שהעלינו כאן שפיר י"ל שגם רשב"י סובר שגיורת לכהן מדרבנן, אלא שהכל סוברים שזו היתה גיורת קדומה מבית דינו של משה רבינו, וזוהי ראייתו של רשב"י, דהרי כיון שכבר נאסרה אז גיורת לכהן, איך נאמר החיו לכם וכי בא הציצוי של הקב"ה לבטל גיורת משה רע"א מהימנא שעשת סייג לתורה, וע"כ שפחותה מבת ג"ש לא היתה בכלל הגזירה.

(ט) עוד יש לאמר בדרך אחרת שלעולם גיורת לכהן מדרבנן, אך הלא מודה רש"י ז"ל שבירוע שנבעלה בגיורת אסורה מן התורה, וזוהי בכלל זונה דאורייתא, וקושית הגמרא היא על הברייתא, דהרי הברייתא סתמא נאמרה וכוללת כל גיורת אף כשנבעלה ואיך אפשר לאמר שחזרמה

ולכאורה זוהי פירכא, אבל כד מעיינת בה פורתא אין הדבר כך, שהנה ביומא דף ס"ו ע"ב בהא דעתי אפילו בשבת, למאי הלכתא, מפרש רש"י ז"ל מה חילול שבת יש שהוצרכו להתירה, אי משום תחומין דרבנן בעלמא נינהו שגזרו עליהן לאחר מתן תורה, יעיי"ש, ומשמע מדבריו ז"ל שאם היתה גזירה זו קיימת כבר מקודם מתן תורה היה מקום להשמיענו בתורה הכתובה והולכת השעיר מחוץ לתחום דוחה את השבת, הרי לן שאינה מן התימא כלל שעל דרבנן תכונין התורה, (שאפילו אם גזר על זה בית דינו של משה רבינו מקודם מתן תורה, לא היה זה דאורייתא) ורק על מה שעתידינן רבנן לגזור לא יתכן שהתורה תדבר עליו בפירוש אלא בדרך אסמכתא.

והנה רש"י ז"ל מדגיש לאחר מתן תורה, לפי שכנראה הוא ז"ל סובר שכל התורה כולה, כללותה ופרטיה, נאמרו בסיני, ונמצא שדבר זה, עתי לרבות שדוחה שבת, נאמר כבר בסיני, ועיין חגיגה דף י' ע"ב אליבא דרבי עקיבא כללות ופרטות נאמרו בסיני, [ואעפ"י שר"ע סובר תחומין דאורייתא, והוא אתי שפיר, אבל בזה סובר רש"י כר"ע ובתחומין הוא סובר דברייתא אליבא דהלכתא דלא כר"ע אלא דתחומין דרבנן], ואולם אי הוה סבר כרבי ישמעאל שרק כללות נאמרו בסיני היה אומר תחומין דרבנן שגזרו עליהן לאחר אוהל מועד, וזה פשוט, ואם צריך לראיה נוספת הנה לנו אחד מהשרים הראשונים הסמ"ג ז"ל שהוא הולך בדרך זו, שהוא מפרש ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא שחל שביעי שלהן בערב הפסח, אלא שמ"ד דשוחטין וזורקין על טמא שרץ סבר שחל ערב פסח להיות בשבת, וכברייתא דסדר עולם עשר עטרות נטל אותו היום, ולהכי נדחו לפ"ש משום ההואה שלא יכלו לעשות ביום ההוא שהיא שבות משום גזירה שמה יעבידנו ד' אמות ברשות הרבים שכבר נגזרה בימי משה רבינו ע"ה, הרי שהתורה"ס אומרת ולא יכלו לעשות הפסח משום שבות דרבנן.

ואף אנו נאמר שקיים להו לחז"ל שכבר היתה גזירה זו על גיורת לכהן קיימת מבית דינו של משה, ולא יתכן שהתורה תדבר בתרומה בענין גיורת הנשואה לכהן, שמה נאמר שאין הגדון דומה לראיה שבענין ההואה התורה מספרת מעשה שהיה, אבל בנוגע לדינא כגון כשהיא מדברת על תרומה היתה יכולה לדבר גם על גיורת הנשואה לכהן אם זה לא נאסר מח"ת, אומר אני שהיינו הך, שלא יתכן כלל שהתורה תדבר באכילת תרומה בענין גיורת הנשואה לכהן שכבר נאסרה לכהן מדרבנן (ועי' יבמות דאי להיתירא לא כתיב קרא) כשם שלפי דברי רש"י ז"ל אילו היה כבר אז גיורת תחומין קיימת היה מקום לתורה להתיר תחומין בשבת להולכת השעיר.

ואם עדיין אין דעתך גיחא, אומר אני שזהו יסוד היסודות של תושבע"פ שאין ח"ו דבר מיותר בתורה ושכל מה שנכתב בתורה נכתב לדורות, וכעין מעשי אבות סימן לבנים וכו', וא"כ למה נאמר דבר זה ולא יכלו לעשות הפסח, "ביום ההוא", אם לא ללמדנו, כפי הבנת הסמ"ג

שהתורה אסרה מדין זונה את זו שנבעלה בגיורתה, ומה שאסרה גיורת כזו לכהן הוא לא משום הבנים שיוולדו מחיתון זה, שהם יהיו חללים, שהרי זה בורכא, שאם לא היתה התורה אוסרת מדין זונה לא היו הבנים חללים והרי זה לעשות את המסובב לסבה, וע"כ לא יתכן שזכמים יתירו גיורת לכהן פצוע דכא אף שלא נבעלה משום שלא יוליד בנים, דלאו בהולדה תליא מילתא, וזהו סברת רבא.

(א) והנה יש כאן מקום עיון מפורסם בשיטת הרמב"ם ז"ל (אי"ב טו, א), דהתם ביבמות ע"ז הדר ביה רבא ומסיק שבגירות הוי האיסור דאורייתא בנתינה, וממילא מוכח דישאל פ"ד לאו בקדושתה קאי מדהותר בנתינה, וממילא פ"ד כהן ג"כ לאו בקדושת כהונה קאי לענין פסולי כהונה, ומותר בגיורת, והנה הרמב"ם ז"ל סובר שנתינה מדרבנן ונמצא שאין ראיה לדידה שכהן פצוע דכא מותר בגיורת, כלישנא קמא דרבא ואעפ"כ הוא פוסק להיתר, ואוסר פ"ד בממזרת ודאית, והנה כבר נלאו כל חכמי לב למצוא את חידתו של רבינו ז"ל וסבר הרשב"ד ז"ל שכוונתו שממזרת אסורה מן התורה לפ"ד והשיב עליו שממזרת אינה בכלל קהל, יעוי"ש, והאחרונים ז"ל תמחו שאמנם הרמב"ם ז"ל סובר שממזרת היא בכלל קהל, שהיא זרע ישראל, אבל איך הותר פ"ד בספיקות, וזינו ספק כשירה ספק ממזרת, הרי ממ"נ אסורה, אם כשירה היא ודאי אסורה ואם ממזרת היא ג"כ אסורה מן התורה.

ואולם עולה בדעתי לדקדק בדברי רבינו שכל דבריו שקולים וספורים, שהוא אומר לפי שממזרת ודאית אסורה מן התורה, והיה צריך לאמר אסורה "לו" מן התורה, שכן טבע הלשון דורש, והוא לא אמר אלא אסורה מן התורה בסתם, וע"כ לבי אומר לי שהרמב"ם ז"ל סובר כהרשב"ד ז"ל שממזרים לא איקרו קהל, ובדין הוא שפ"ד יתא מותר אף בממזרת ודאית, אלא שגזרו חז"ל לאוסרו בממזרת בתורת סיג לדברי תורה, הואיל ופ"ד הוא מום שבסתר, שדוקא סריס חמה, שמותר לבוא בקהל, יש לו סימנים חיצוניים, אבל לא פצוע דכא, וע"כ כשיראותו נושא ממזרת יבואו להקל באיסור ממזרות, ולפיכך גזרו על ממזרת לפ"ד, וזהו כוונתו שממזרת ודאית "אסורה" מן התורה, לא "אסורה לו", אלא לעלמא, משא"כ ממזרת ספק שמותרת מן התורה לכל ישראל, וע"כ בפ"ד כהן לא גזרו עליו שלא ישא גיורת, שאין עושין משמרת למשמר, שאפילו אם ישא כהן שאינו פ"ד גיורת לא יעשה איסור תורה, שהוא ז"ל סובר שגיורת לכהן דרבנן והוא הדין לישראל פ"ד בנתינה שאינה אלא דרבנן אף לישראל שאינו פ"ד, והוא הדין לספק ממזרת, שאף לישראל שאינו פ"ד אינה אסורה אלא מדרבנן, ולא שייך כאן ממ"נ, שאם היא ממזרת הרי היא מותר בה מן התורה, תאמר שמא היא כשירה, הרי זה ספיקא ומדרבנן ולא גזרו.

(ב) וממוצא הדברים ישבנו הפליאה שעל הרמב"ם בענין פצוע דכא כהן על היסוד שגיורת לכהן אינה אסורה

כתיבא הבא, שאם כן איך הברייתא נאמרה בסתמא, הרי אם תרומה כתיבא הבא, ע"כ קרא מיירי דווקא בשלא נבעלה, שאל"כ הרי אסורה לכהן מן התורה, ואי בעית אימא אמינא לך שהגמרא אמנם יכולה היתה לתרץ הכא במאי עסקינן בשלא נבעלה בגיורתה, ואינה אסורה לכהן אלא מדרבנן, אלא שעדיפא מינה קמשני, מילי מילי כתיבי יעוי"ש, תדע שבלי קושיא זו הנ"ל לשיטת רש"י קשה שהגמרא היתה יכולה לשנות תירוץ אחר, דהנה מה שלא תירצה שהברייתא כרשב"י ז"ל שלא רצתה לתרץ דלא כהלכתא, אבל הרי היתה יכולה לתרץ כהלכתא והוא דהכא במאי עסקינן בפצוע דכא כהן שמותר בגיורת ומאכילה בתרומה, ועיין יבמות ע' שרבא בעצמו המתיר כאן מילי מילי כתיבא סובר דפ"ד כהן מותר בגיורת, ועיין דף ג"ז וכו', והיתה מעוברת מישראל אחר שבא עליה קודם שנשאה פצוע דכא זה, שמפצוע דכא א"א שתתעבר, (ומעוברת חבירו אינה אלא דרבנן), וע"כ דעדיפא מינה קמשני, אף אני אומר עדיפא קמשני, שבתירוף מילי מילי נתישבה הפרשה על מכוונה וא"צ להעמיד בשום אופנים אלא הכל מתישב בפשטות גמורה.

ג.

[סוגית יבמות ע"ז, פצוע דכא כהן מותר בגיורת, אליבא דשיטת רש"י / שיטת הרמב"ם בסוגיא הנ"ל וביסוד נידון דידן / בפסולי כהונה יש לחלק בין איסור לעבודה, ובין ספק חלוצה לספק שארי פסולים / דין הבנים בשאלה דידן / הרמב"ם עצמו מסופק בעצם יסוד איסור גיורת לכהן / יפת תואר לכתן].

(י) שוב יש לכאורה להביא ראיה שגיורת לכהן אסורה דבר תורה, שביבמות ע"ז ע"א רצה רב ששת לפשוט שפ"ד כהן מותר בגיורת דלאו בקדושתה קאי, ממה דתנינא שישאל פ"ד מותר בנתינה, אלמא לאו בקדושתה קאי, ופריך רבא דאין זה ענין לכהן, שנתינה אינה אסורה אלא מדרבנן ובפ"ד לא גזרו ולעולם בקדושתה קאי, ומובן הדברים הוא תאמר לגיורת לכהן שאסורה דבר תורה, וכו' עיי"ש, והרי לן שגיורת לכהן אסורה דבר תורה לרבא, הנה גם זו אינה פירכא של כלום, שהרי רב ששת פשט בדרך כלל שכהן פ"ד מותר בגיורת ולא חילק בין נבעלה ללא נבעלה, ובנבעלה הכל מורס שאסורה מן התורה, וחזן מזה הרי הענין מתישב יפה בפשט הגמרא שכוונת רבא היא כך, שנתינה אינה אסורה אלא מדרבנן, ובפ"ד לא גזרו משום דלאו בר אולודי הוא ולא יולדו בנים מאותו החיתון וע"כ לא חששו חז"ל לכך, אך זהו שייך בנתינים שהתורה אסרה בגיורתם משום לא תתחתן בהם, לא יוליד בן דאזיל ופלה לעכו"ם, וע"כ בגיורתן ובלאו בני אולודי לא גזרו חכמים, אבל בגיורת לכהן אפילו בלא נבעלה, הרי זה שגזרו חכמים הוא סיג לתורה,

וכי תימא שנהפוך הוא שכוונתו בזה היא להורות שלא תטעה לחשוב שהיא מדבריהם והילכך פרט שספיקה אסור שמכלל זה משמע שהיא אסורה מן התורה, הנה אם כך היתה כוונתו לא היה צריך להשמיענו מכלל, ובפרוש היה צריך לאמר לעיל בעיקר דין גיורת שכהן לוקה עליה והיה כבר ברור שהיא דאורייתא, וא"כ מכאן מוכח שהיא דרבנן, אלא שהחמירו בה כעין של תורה, ואם תוסיף לשאול הרי להרמב"ם האי קרא דיתחזקאל איך הוא מפרשו שיחזקאל ממעט גיורת מלהנשא לכהן, הנה מה שתייצנו לשיטת רש"י עולה גם לשיטת הרמב"ם, כלומר שגיורת קדומה היתה ובא יחזקאל וחזר עליה ברוח הקודש, וכנ"ל.

(יד) ולענין שאילתא דידן, (ראה תשובתנו בנידון להגרי" קסובסקי ז"ל) הנה צד הקולא הוא שלשיטת רש"י שגיורת שהיא בחזקת שלא נבעלה בגיורתה לגוי אינה אלא דרבנן, הרי כיון שספק הוא אם הסבתא שלה היתה ישראלית, הרי זה ספיקא דרבנן לכהן, אבל מכיון שהעלינו שלדעת הרמב"ם גיורת לכהן אינה דבר תורה ואעפ"כ ספיקה אסורה, (פי"ז ה"ז ופי"ט ה"ט מאיסור) נפל האי פיתא בבירא, אכן י"ל שהפרש גדול יש בין שיטת רש"י לשיטת הרמב"ם ז"ל, והוא שרש"י ז"ל מפרש בע"ז דף ל"ג ע"ב משום נשכ"ז, שאם כהן הוא יש כאן משום לאו דוונה, ולא לאו ממש אלא משום גיורה אטו זונה ישראלית שנבעלה לאסור לה, ולכאורה קשה למה פירש רש"י אליבא דאביי ולא אליבא דרבא שכהן לוקה על הכותית משום זונה, וע"כ שכוונתו הוא שזהו בכותית שלא נבעלה, שאל"כ למה לו לפרש אליבא דאביי דלא כהלכתא, הרי לרבא לוקה על הנכרית משום זונה, וע"כ דסבר שאינו לוקה משום זונה אלא כשנבעלה, ולאביי אפילו נבעלה אינו לוקה, (ועיי' תוס' שם ובתמורה כ"ט וכו'), ונמצא שרש"י ז"ל סובר דדוקא בנבעלה יש עליה שם זונה, והוא סובר שהשם הזה נמשך עליה בגיורתה ואינו נפקע ע"י הגירות, ולאו לכל מילי גר שנתגייר כקטן שגולד דמי ובלא נבעלה לא היה עליה מן התורה שם זונה כלל, ורק מדרבנן יש עליה שם זונה וחכמים המשיכו עליה שם זונה אף לאחר הגירות, משא"כ להרמב"ם ז"ל שהוא סובר שכל כותית זונה, ובין שנבעלה בין שלא נבעלה כהן לוקה עליה, ואפילו לאחר שנתגיירה המשיכו חז"ל עליה שם זונה שהיה עליה מקודם ועכשיו נוכל להבין מפני מה באמת להרמב"ם ז"ל ספק גיורת לכהן לחומרא, כיון שאינה אלא מדבריהם, והיינו שכיון שהוא המשך לשם זונה דאורייתא ספיקה כשל תורה, שיסוד הענין דבר תורה, משא"כ לרש"י ז"ל שבשללא נבעלה מעולם לא היה עליה שם זונה דבר תורה, אין מקום להחמיר בספיקה יותר מבספיקות אחרים דרבנן, וע"כ יש לדון שספיקה להקל.

ואולם לאחר העיון הנ"ל מצאתי בשו"ת נודע בשערים ח"ב סי' כ"ח שצידד ג"כ לאמר שדעת הרמב"ם היא שגיורת לכהן מדרבנן על יסוד פסק הרמב"ם שפצוץ דכא

אלא מדרבנן, והנה הרמב"ם ז"ל לא חילק בין נבעלה ללא נבעלה דכ"ל בחדא מחתא פחותה עם יתירה מבת ג"ש, והיינו שהוא ז"ל סובר שמן התורה זונה היא זו שנבעלה ביאת אסור, או שאינה בת ישראל, ואמנם הוא פוסק כרבא בתמורה דף ז' שכהן הבא על הכותית לוקה, שכל כותית תורת זונה יש לה, אך בד"א בגיורתה, אבל כשנתגיירה פקע ממנה שם זונה כשם שפקע ממנה שם גייה, וכקטן שגולד דמיא, אבל לענין כהן המשיכו עליה חכמים שם זונה, ואם תאמר הלא רבינו אומר שבכלל זונה כל שאינה בת ישראל ומפי השמועה למדו וכו', איסור"ב פי"ח ה"א, וכל מפי השמועה למדו הכוונה היא לדאורייתא, כידוע, הא לא תברא ששם אינו מדבר בגיורת אלא בנכרית, תדע שהראב"ד לא השיגו שם שהאיסור אינו אלא מקרא דיתחזקאל, ולא השיגו אלא כשהוא מדבר בגיורת, ומה שדקדק בלשונו הוזהב ולא אמר נכרית, אלא כל שאינה בת ישראל, דבריו הם בכוונה עמוקה, שלא תאמר שיסוד הדין שהוא לוקה עליה משום שנבעלה לגוי, ומשום כך היא זונה, שאין הדבר כך, אלא אפילו לא נבעלה, כהן לוקה עליה משום זונה, שיסוד הלאו הוא משום שאינה בת ישראל, ואפילו אם היא צנועה וידועה לאחת מחסדי אות"ע ואבותיה מחסדי אות"ע, סוף סוף בת ישראל אינה, תדע שהרמב"ם כשהוא מזכיר גיורת (פי"ח ה"ג מאיסור) הוא אומר רק שאסורה לכהן, ולא כמו שהוא אומר בשאינה בת ישראל, שכהן לוקה עליה, (פי"ז ה"ב וה"ו שם), וכמו בגרושה וחללה, לפי שאינה אסורה מן התורה ואינו לוקה עליה.

(ג) אמנם ידעתי גם ידעתי שהרשב"א ז"ל אומר שלדעת הרמב"ם ז"ל גיורת לכהן מדאורייתא, ופחות מעפר ואפר אני תחת כפות רגליו של רבן של ישראל הרשב"א ז"ל, אכן ממה שלא הזכיר רבינו ז"ל שאיסור זה מדבריהם שפט הרשב"א ז"ל שלהרמב"ם היינו מדאורייתא, אבל דבר זה אינו מן התימא לפי שלא נאמר מפורש בחז"ל שהיא מדרבנן, לפיכך לא פירש הרמב"ם שהיא מדבריהם, ועוד שראה הרשב"א ז"ל שרבינו אומר שספק גיורת אסורה לכהן והבנים ספק חללים, (איסור"ב פי"ט ה"ט) וזוהי היה משמע לו שאיסורה דבר תורה, שספיקא דרבנן לקולא, אבל גם זה אינו מן התימא, שבאמת לא הראו מקום מפורש לדין זה, (ואלמנת עיסה שהביאו גוי"כ ז"ל בה לא נאמר ענין גיורת כלל), אלא שראה רבינו שחכמים אמרו במשנה אין זונה אלא גיורת ומשוחזרת ושנבעלה לאסור לה, לפיכך דן שרצו חז"ל להחמיר בה כעין של תורה, ומשום מעלה ביוחסין, הואיל והוטל עליה שם זונה ולפיכך החמיר בספיקה, ואדרבה, למה הוצרך רבינו לאמר ספק זונה כגון ספק גיורת, וכי עד כאן לא שמענו מה היא זונה האמורה בתורה, וכי לא יתכן ספק נבעלה לאסור לה, או נבעלה לספק אסור לה, אלא שגיורת איצטריכא ליה, שלא תאמר הואיל ואינה אסורה מן התורה, שהרי לא נאמר בה שלוקה עליה, ספיקה מותר, לפיכך פרט ספק גיורת וכנ"ל.

פוסק בפ"ז מא"ב כהן שנשא ספק חלוצה אין מוציאין אותה מתחתיו והיא כשירה וולדה כשר מפני שלא גזרו על ספק חלוצה אלא על חלוצה ודאית, והמל"מ ז"ל מעיר שאם לא בא דין זה מפורש באיזה מקום אפשר שלמד רבינו דבר זה מזה דאין מוציאין אותה מידו יעו"ש, הרי לן שבספק דרבנן אין הולד ספק חלל, והרי"ז סותר להנחתנו הנ"ל.

אך גם זו אינה פירכא לאחר שנדקק בלשונו הוהב, שהרי דבריו אלה "מפני שלא גזרו על ספק חלוצה אלא על חלוצה ודאית" לכאורה שפת יתר, מ"ש מכל ספק דדבריהם דלקולא, וכלום מצינו להרמב"ם שיאמר כזאת בשאר איסורים דדבריהם, ונכ"ת שזוהי היסוד של ספיקא דרבנן לקולא א"כ למה דווקא נקט כלל זה בספק חלוצה היה לו לאמר לפי שחלוצה דרבנן ולא גזרו על הספיקות באיסורים של דבריהם, והנראה בזה שאדרבה מכאן סייעתא להנחתנו דלעיל, שהרמב"ם כאן מכוון לישב מפני מה אין ולדה ספק חלל דדבריהם, שהרי מידי ספיקא לא נפקא, אף שספק דדבריהם לקולא, אבל מידי ספיקא לא נפקא, וכנ"ל, ומפני מה אין דין הולד הזה כדין הולד של ספק גיורת? וע"כ הוא מטעים, [בודאי על יסוד מקור מחז"ל או מהגאונים הראשונים, שכל דבריהם דברי קבלה, שנעלם ממנו], שספק חלוצה שאני שלא גזרו על ספק חלוצה, כלומר שספק חלוצה לקולא לא עפ"י הכלל שספק דרבנן לקולא, [דאז אם היו משאירים הענין בספק אלא שמקילים, היה ראוי להיות הולד חלל מספק דדבריהם], אלא שבתחילה כשגזרו על תחלוצה הוציאו את הספיקות מן הכלל, באופן שאם הוחזקה בבית דין בגדר ספק חלוצה, אפילו אם יתברר אח"ז או אפילו אם יבוא אליה אח"כ ויאמר שהיא חלוצה ודאית שוב לא יחול עליה איסור חלוצה, וא"כ אין מקום להטיל דין ספק חלל על הולד, שעצם האיסור של חלוצה לא חל עליה, והואיל והותרה הותרה, אלא שהכהנים נהגו סלסול בעצמם כשם שנהגו בבת גרים ונמנעים מנישואין כאלה, אבל בדיעבד לא תצא משא"כ בספק גיורת שזה מותר רק מתורת ספק דדבריהם ונשאר בגדר ספק וע"כ הולד ספק חלל דדבריהם, ומיהו לכתחילה נהגו הכהנים סלסול בעצמם וכנ"ל וחל איסור נוסף של מנהג הכהנים שלא לישא אבל אם נשא לא יוציא, ושעה"ד גדול כבגדון דידן כדיעבד דמי.

(י) וחיוק לדברינו עפ"י דקדוק קל בלשון הרמב"ם ז"ל, שבספק גרושה וכו' הוא אומר שם בפ"ז מא"ב ה"ז שאם נשאה מכין אותו מכת מרדות ומוציא בגט (ובחלוצה ספק יש במשמע שלכתחילה לא תנשא לכהן, וברור שאין מכין אותו מכת מרדות ורק בודאי חלוצה הוא אומר שמכין אותו מכת מרדות), ואילו בספק גיורת לא מצינו שיאמר כך והרי כאן מנה כל ספק פסולים לכהונה ספק זונה ספק גרושה ספק חללה לענין מכין מכת מרדות, ואילו גיורת השמיט, שגם תאמר זה נכלל בספק זונה, הרי לקמן בפ"ט הוא אומר ספק זונה ואעפ"כ מצא לנחוץ לפרט "כגון ספק

כהן מותר בגיורת ונהגיתי שכיוונתי לדעתו הגדולה ז"ל, (אבל לא הרגיש בסתירה שנראית מתוך פסקו שכהן שבא על ספק גיורת בניו ספק חללים), ואח"כ חזר בו, יעו"ש, וצ"ע.

(טו) שבתי והתבוננתי שהרמב"ם ז"ל בפ"ט מא"ב הלכה ט' אינו אומר שכהן אסור בספק גיורת אלא שכהן שבא על ספק זונה כגון ספק גיורת או משוחררת וכו' הרי זו ספק חללה וולדה ספק חלל יעו"ש ועולה בלבי שאפשר שהרמב"ם מודה שהוא ככל ספיקא דרבנן, ואעפ"כ הולד חלל, ולכתחילה לא תנשא לכהן ובדיעבד לא תצא, ולכאורה זה תרתי דסתרי שאם היא מותרת בדיעבד מטעם ספיקא דרבנן איך תהא היא ספק חללה וולדה ספק חלל, אך מצינו בטור אה"ע סי' ז' שכהן הבא על ספק חלוצה הרי זה ספק חלל והולד ספק חלל יעו"ש, וכבר תמה על זה במל"מ, וכיוצא בזה מצינו להרמב"ם ז"ל דכותי ועבד שבא על בת ישראל שהולד כשר ואם נשאה כהן אין מוציאין מידו והולד ספק חלל, ה"ה פט"ו מא"ב, ה"ג ומל"מ פ"ז שם, ה"ו, ובמל"מ אומר שאפילו אם נדחק ונאמר שהרמב"ם ז"ל סובר שהוא דרבנן א"כ למה הולד ספק חלל מ"ש מספק חלוצה, ועוד כיון דמספקא לן אמאי לא תנשא לכתחילה לכהן, יעו"ש.

ואולם אם אנו כתקשים בהבנת דברי הרמב"ם והטור ז"ל אין זה פוטר אותנו מלישבם, ואולי י"ל שאעפ"י שספיקא דרבנן לקולא, מידי ספיקא לא נפקא, ולדין כהן תנה כהן ודאי אמר רחמנא אבל לא כהן ספק, היינו ספק חלל שעבד, עבודתו פסולה מן התורה, כיון שהוא כהן ספק, ולהיפך אינו חייב מיתה אם עבד לפי שזר ודאי אמר רחמנא ולא זר ספק, וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, וכיון שהוא ספק חלל אפילו דרבנן שהרי אם יתברר ספיקא, או אם יבוא אליה ויאמר שאמו גיורת ודאי, היה פסול לעבודה מדרבנן, הוא פסול גם עכשיו שהוא ספק, דאינו כהן ודאי, באופן שלגבי האיסור הר"ז מותר לפי שספק איסור דרבנן לקולא, אבל לעבודה הוא פסול, וכ"ת א"כ ספק חלל אפילו דבר תורה יהא מותר מן התורה להטמא למתים דכהן ודאי אמר רחמנא שאינו מטמא למתים, אין ה"ג שהרי ספיקא דאורייתא להרמב"ם לקולא מן התורה ואינו אסור אלא מדרבנן, וזוהי שיטת הרמב"ם ז"ל הנ"ל שמשום ספיקא דרבנן אין מוציאין אם נשא אבל לכתחילה לא ישא כיון שהבנים ספק חללים כפי ההסבר שלנו אין להרבות חללים בישראל, ובדרך זו מתישבת שיטת הטור ז"ל שכהן הבא על ספק חלוצה הולד חלל, כלומר ספק חלל.

(טז) ובזה אפשר לישב הנחתנו שהרמב"ם ז"ל מודה שספק גיורת היא ספיקא דרבנן ולקולא אלא שלכתחילה לא ישא ואם בא עליה, הולד ספק חלל, ואעפ"י שלכתחילה לא ישא מכ"מ הי"א שכבר נישאו בנישואין אורחים כבגד"ד וא"א להפריד ביניהם אין לך דיעבד גדול מזה וכל שעה"ד גדול הוא כדיעבד, והעומד לנגדו הוא שהרמב"ם ז"ל עצמו

דברים (א) שבשום מקום אין רבינו אומר שגירות לכהן מדבריהם או מדברי סופרים כשם שהוא אומר בחלוצה, (ב) שאעפ"י שלא מצינו לו בשום מקום שיאמר שכוון הבא על הגירות לוקח, לא מצינו לו ג"כ שיאמר שמכין אותו מכת מרדות כשם שהוא אומר בחלוצה, החלוצה אסורה לכהן מד"ס מפני שהיא כגרושה, (ואמנם חלשון כוונה האמור בגירות משתוה עם הלשון כגרושה האמור כאן היינו כגרושה, והיינו דק מד"ס), ומכין אותו מכת מרדות מדבריהם, ולפיכך דעתי נתישבת עלי לכאורה שהרמב"ם ז"ל גמנע מזה מפני שסוף סוף לא נמצא בדברי חז"ל מפורש שאינה אלא מדבריהם, והוא נמשך תמיד אחרי המפורש בחז"ל. אך זה אינו מסתבר כ"כ שאם משום כך היה הרמב"ם ז"ל אומר יראה לי שאין איסורה אלא מדבריהם, כדרכו בכמה מקומות.

ויותר מסתבר שהרמב"ם ז"ל ספוקי מספקא ליה, שלא נתברר לו עיקר זה כל צרכו, וא"כ נזהר משני הצדדים: לא אמר שהוא מדברי סופרים, ולא אמר שזה בכלל איסור זונה המפורש בתורה, וכן לא אמר שהבא על ספק גירות מכין אותו מכת מרדות, כדין הבא על אסורה מספקא דאורייתא. [ואני לא באתי כאן לכתוב מאמר על דרכי הרמב"ם ביד החוקה, אבל מתוך עיוני הממושך בספרו הגדול ושאר ספריו קיבלתי רושם חזק שיש מקומות שרבינו הגדול ז"ל גמנע מלקבוע מסמרות מפני שהדבר לא בא אצלו לידי בירור מוחלט אעפ"י שרק במקומות מועטים הוא מביא שתי דיעות ואינו מכריע, או אומר בפרוש שהדבר ספק אצלן]. ומכיון שכך כבר, לא יקשה למה הוא אומר שכהן הבא על ספק גירות חולד ספק חלל שהרי שם הוא דאורייתא וספיקו להחמיר, ובאיסור שספק אם הוא דאורייתא או דרבנן ראוי להחמיר בספיקו, וכן לאידך גיסא לא אמר שכהן הבא על ספק גירות מכין אותו מכת מרדות שלענין מכות יש להקל ששם אין ודאו דאורייתא ונמצא ספיקו להקל והתורה חסה על גופן ובזיונן של בני אברהם יצחק ויעקב.

ובכל אופן אפילו תימא הכי יש בזה משום סניף להקל בצירוף אומדנות בספק גירות שהדעת נוטה יותר שהיא ישראלית ובצירוף הספק בכהני זה"י.

(כ) ולענין חקירה זו במהות איסור גירות לכהן לכאורה יש להוכיח שדבר זה במחלוקת הוא שנוי, דבקידושין דף כ"א ע"ב נחלקו רב ושמואל אם כהן מותר ביפת תואר דבביאה שנייה מותר לרב הואיל ואישתרא אישתרא, ולשמואל אסור מ"ס גירות לכהן לא חזיא, יעו"ש. ומה זו תשובת שמואל לרב וכלום רב אומר שאין כאן איסור אלא הואיל ואישתרי והיה שמואל צריך להשיב לא אמרינן הואיל ואישתרי וכו', וע"כ נראה לאמר דרב ג"כ לא היה סובר בעלמא הואיל ואישתרי בכי האי גוונא אלא דווקא הכי לפי שגירות לכהן מדרבנן וע"ז משיב שמואל גירות לכהן לא חזיא, כלומר מן התורה.

גירות, כו', הלא דבר הוא, וע"כ שבספק גירות אין מכין אותו מכת מרדות מפני שבעיקרה אינה מדאורייתא ממש.

ומכיון שהגענו למידה זו שוב אין אנו זקוקים לכל הג"ל שהרמב"ם החמיר בספק גירות מפני שלא מצא מפורש בחז"ל שגירות מדבריהם וחזי לדעתיהוה שרצונם להחמיר בה כעין של תורה, אלא שהדבר כפשוטו שהכהנים נהגו סלטול בעצמם בספק גירות וק"ו מבת גרים שהלכה כרבי יוסי שהיא כשירה בתכנית לכהונה ואעפ"כ נהגו סלטול בעצמם להחמיר כראב"י שאין הלכה כמותו, וק"ו מספק חלוצה שעליה לא גזרו חז"ל כלל וכו"ל ואעפ"כ לכתחילה מחמירים על עצמם.

(יח) ואולם לפי דרך זו אם נצרף את דעת הרמב"ם להקל יהא לנו לפסוק שהולדות ספק חללים ושהבן לא יעלה לתורה כהן ולא ישא את כפיו והבת לא תגשא לכהונה, והולדות של הבן יהיו כשירים לכהונה כדין חלל זכר שנשא כשירה, והבנות ספק חללות והנקיבות עד סוף הדורות ספק חללות, אלא אם יהא דור אחד של זכרים בלבד שתכשר המשפחה לגמרי, אכן הדבר יהא מזור מאד שהבא יעלה לתורה כהן (שהרי התרנו לו לישא את האם ואיננו בגדר נושא נשים בעבירה) והבן לא יעלה לתורה כהן ולא ישא את כפיו וכו', ואעפ"י שלדעת הטור ודאי שהוא כך שהרי הוא מודה שאין מוציאין אותה ממנו ובניו ספק חללים והיא ספק חללה נמצא שהבא כהן ודאי והבנים חללים מספק, ומכ"מ הוא מילתא דתמיהא, ולא תיקננו להם, ואם כך נניח אותם היה אולי מוטב לגייר אותה ושלא ישא אותה בחופה וקידושין, הואיל וא"א להפרידם מוטב למעט באיסור, אבל דעתי סולדת מסידור שכזה ובפרט ע"י הרבנים וראה תשובתנו בנידון זה סימן יט, ולאידך גיסא אין התיקון תיקון אם נטיל על הבנים צל של חללות.

אך לקושטא דמילתא אין לנו להחמיר, הואיל ומרן בשו"ע אינו מקבל דעת הטור והוא פוסק שכיון שאין מוציאים הבנים כשירים, ובוה שומעים להקל, והואיל ואנו מצרפים דעת הפוסקים ז"ל הסוברים שכל כהנים בזה"י כהני ספק (ואין מוציאים אפילו בנשא ודאי חלוצה), ובשים לב לדעת רש"י ז"ל שבשלא נבעלה אינו אלא דרבנן, ובצירוף היסוד שאף להראב"ד וכו', שהוא מקרא דיוחזקאל אין זה אלא ספק הלממ"ס ולקולא וכדעת הגוב"י וכו' שספק הלממ"ס כס' דרבנן ולקולא, ובצירוף מה שנראה לי שגם הרמב"ם ז"ל משמעות דבריו שאין זה דאורייתא ממש, הגה בדיעבד כזה (וכדי למנוע שלא ידחו אחרי התועים היינו הרפורמים), ודעת רבני המקום שליט"א שמסתבר שהסתבא אמנם היתה ישראלית אעפ"י שאין זה ודאי גמור, וכמו שצינתי הקיום הכלליים בתשובתי בענין זה, אם אתם מסכימים להקל אני מתיר מאחר שאפילו אם הוא ספק השקול בלבד, כדאים היסודות הג"ל לדעתי לסמוך עליהם במקרה זה.

(יט) איברא אחרי כל המו"מ הזה אני נתקל בשני

מפני שהיא באיסורה. [ודמיון לדבר חיבי לאוין ליבום, שהיתה אסורה לו אלא שבביאה ראשונה נדחה האיסור ע"י היבום, ואח"כ תיכף תזור האיסור, ולא שייד לאמר הואיל והותרה הותרה, שמעולם לא חל עליה שם היתר, והוא רק דמיון כמובן].

(ב) ואולם יותר נראה לי להסביר באופן אחר, והיינו שרוב סובר שאיסור גירות לכהן הוא מצד זונה. כלומר ששם זונה שחל עליה בגיורת לא פקע בגירות, וע"כ הוא אומר תואיל ואישתירא אישתירא, היינו שאיסור זה כבר פקע שכהן זה הותר בה כאלו אין עליה שם זונה, כאלו נסתלק שם זונה מגוף זה ומאין יחזור ויחול בגירותה? ושמואל סובר שאינו, מן השם כלל, שגויה לכהן לוקה עליה משום זונה ושם זה פקע בגירות בכל נכרית נשתגיירה ואיסור גירות הוא שם חדש שכל כהן אסור באשה, שאינה בת ישראל, מדכתיב כי אם בתולות מזרע בית ישראל, ומה שייד כאן מקום לחול בפועל בגיורת שאו היא זונה ולוקה עליה משום זונה, והאיסור מקבלה מדברי יחזקאל שנאמר בגירות הוא מטעם שאף שכבר אין עליה שם זונה, מכ"מ בא עליה עכשיו איסור חדש משום שאינה בת ישראל, ובזה לא חל שום שינוי שאם שם זונה פקע מעליה משנתקדשה בקדושת עם ישראל וכטן שגולד הוא, אבל מישראל לא נולדה ולא נעשתה בת ישראל בגירותה ולא נתחדש אלא והשתייכות לכלל ישראל, ונמצא שלענין זה נשאר כמו שהיתה, כלומר לא בת ישראל ואין מקום לדון תואיל ואישתירא אישתירא, וכמדומה לי שהדבר מוטעם בלשונו של שמואל, שלכאורה היה לו לאמר גירות לכהן אסורה, ומה זה לשון לא חזיא, וע"כ שבכוונה לא אמר אסורה, שאו הייתי סובר שהוא המשך האיסור שרביץ עליה בגיורתה ללקות כהן עליה משום זונה, וע"כ אמר שמואל הלשון לא חזיא, כלומר אינה ראויה, ועיין מל"מ פ"א מהל' נערה בתולה.

כא) אכן באמת אין זה שייד להקירנתו אלא הסבר הענין כך הוא ששמואל אוסר שהוא סובר שהביאה הותרה לכהן אבל לא האשה, כלומר שלא משום שהתירה תורה האשה לכהן מותר לו לבוא עליה, שאם כך הותר כבר אותו הגוף כאלו היתה ישראלית אלא שהצריכה תורה גירות מכאן ואילך ושמואל סובר שהאשה לא הותרה כלל והיא נשארה באיסורה אלא שהתורה דיברה כנגד יצה"ר, וכשם שמותר לחולה שיש בו סכנה לאכול חלב ודם אם הוא צריך לכך, אבל מכיון שנתרפא או שעבר הבולמוס כלום הותרה לו אותה חתיכה לאחר שטעם ממנה, וכלום אם בלע החתיכה והאירו עיניו וחזר והקיאה כלום מותר הוא בה לאח"כ (ועיין חולין ק"ג), והיינו שבשעה כשהוא בועלה הוא בועל אשה אסורה לו אלא שהתורה נתנה לו רשות לכך שיוודע הקב"ה יצרו של אדם במצב שכזה במלחמה, אבל אין זה בגדר שהאשה הותרה לו בשום פנים וזהו כוונת לא חזיא שהאשה לא הותרה, ואפשר לכאורה שבות נחלקו רב ושמואל ללישנא קמא, שרב סובר שהאשה הותרה והיתר הביאה נובע מתוך ההיתר של גוף זה וכיון שחל עליה שם היתר לא תצא מכלל היתירה וזהו ענין תואיל ואישתירא אישתירא, שהוא לא כמורגל בפי חז"ל, שקדם איסור שהותר כגון איסור אשת אח לאחות אשה וחיל אח"כ גם איסור אחות אשה שההיתר הראשון נמשך עם האיסור הראשון, אבל זה לא שייד אם האיסור הראשון פקע לגמרי ובא איסור אחר, מה שייד כאן תואיל ואישתירא אישתירא, אלא שבאן הכוונה על הגוף הזה שהיא אסורה והתירה הכתוב במלחמה כאלו היתה ישראלית ובאלו בחו"ק, שוב לא תצא מהיתירה, אלא שהצריכה הכתוב אח"כ גירות, כשם שכל בת ישראל כשירה צריכה נישואין להיות ניתרת לבעלה, ושמואל סובר שהגוף נשאר באיסורו אלא שהביאה הותרה, ואח"כ היא צריכה גירות מפני שלא הותרה, לא שזהו תנאי בהמשכת ההיתר שהל' עליה, אלא

סימן יט

שאלה:

הגיעתני שאלתו ע"ד הכהן הדר בנישואין אורחיים עם הנכרית זה כמה שנים בחזקת ישראלית. וכבר נולדו להם בנים. ועתה כשנודע שהיא גויה השפיעו בני משפחתו על האשה להתגייר והיא הסכימה. והנה מעכ"ת נתעורר בחלקי הספיקות ועליהם אדון ב"ה והמקדש עמו ישראל זרע אהרן עם קדושו יאיר עינינו במאור תורתו הק'.

א

(העבירות הקשורות בנידון דיון לפני ואחרי הגיור / שיטת רש"י באיסור גיורת / דין חטא בשביל שזוכה חב"ד ודין שיתרור חצי שפחה וחצי בת חירין / האיסורים שחוללו עליה, בנידון דיון, אחר הגיור / כותית שבא עליה ישראל בת קטלא היא)

תשובה:

א) אם נגיירה נמעיט את העבירות. לפי שעכשיו, לפי שיטת השו"ע אה"ע סימן ט"ז ורוב הראשונים, הוא עובר בלא ותחתן דאורייתא כיון שזהו זרף אישות. ואף לשיטת הטור שזה רק בשבעה עממין ובגירותו, הרי בנידון דיון זה בפרהסיא וקנאים פוגעים בו, דע"י נישואין אורחים שנישאו בחו"ל הוי בפרהסיא, וכדאיתא בסנהדרין ע"ד והא אסתר פרהסיא הוה, ונראה שבפרהסיא כיון שקנאים פוגעים בו יש גם להטור איסור דאורייתא, (ואפילו בלי נישואין אורחיים כיון שדרים יחד זה כמה שנים בתור בעל ואשה אין לך פרהסיא גדול מזה וכבר הולידו בנים), וגם איכא כרת מדברי קבלה, אלא שלשיטת הטור בגיורתה רק קנאים פוגעים בו ועכ"פ אין מלקות מן התורה אבל בכהן מודה הטור שיש מלקות משום זונה, לדעת הטור ועוד ראשונים בכהן שאני שבגיורתה לוקה עליה משום זונה, ולאח"כ ג"כ ילקה משום זונה לדעת הרמב"ם דגיורת לכהן אסורה מה"ת משום זונה, אלא שיש לדון שלדעת הרמב"ם הרי בלי קידושין אין מלקות מה"ת בהיבי לאווין שקידושין תופסין בהם, וא"כ לרמב"ם לאחר הגירות לא יתא כאן מלקות מה"ת, ולדעת התוס' גרוע שעכשיו אינו לוקה משום זונה ולכשתגייר ילקה משום זונה, אבל אפשר לצרף גם שיטת הראב"ד שאין כאן אלא איסור מקרא דיחקאל והוא מדברי קבלה, וקיל מאיסור תורה —

אהרונים ז"ל שכתבו שיש מי שסובר שגיורת לכהן אינה אלא דרבנן פי' דבלא נבעלה איסורה רק מדרבנן (וא"א שכווננו לשיטת הראב"ד בפ"ה מאיסור"ב ה"ג ז"ל שהרי דברי הנביא הם הלממ"ס כדאמרין עד דאתי יחזקאל מאן אמרה ולזה לא נקרא דרבנן), ואין לומר שרש"י סובר שכל גיורת בחזקת שנבעלה לפי שהעכו"ם שטופי זימה, שא"כ היה אומר בכל מקום שחזקתה שנבעלה לגוי ולא שנבעלה לגוי, ועוד הריטב"א אומר שא"א לסבור כך שאם כן לא היתה אסורה מדאורייתא כיון שהוא ספק, והרי הריטב"א ז"ל הולך בשיטת רבו ז"ל שכל הספיקות דאורייתא מן התורה לחומרא! וע"כ שכוונתו היא שיש כאן חזקת הגוף שלא נבעלה עד שנודע לנו שנבעלה ואין כאן ספיקא מן התורה לחומרא, ולתרוץ שיטת רש"י מוכרחים לאמר שכוונתו היא שגיורת אינה אסורה לכהן מה"ת משום זונה אלא בידוע שנבעלה לגוי בגיורתה, ובעילת גוי עושה אותה זונה לכהן, ואמנם זו נבעלה בגיורתה לישראל זה, אבל לא מסתבר שמשום כך היא זונה, וגם אפשר שזה דווקא בנבעלה דרך זנות אבל אם נישאת לגוי אפשר שבעילות הללו אינן עושות אותה זונה דאורייתא לכהן, וכן בשיעבה תחת ישראל בתורת אשה ומינסר לה בעלה, ובימינו ובארצות שידוע לנו שאין הגויים פרוצים בנות כמו בדורות הקדומים היה אולי מקום לדון ולאמר אלים חזקת הגוף שלה עד שאין בזה ספיקא דאורייתא לחומרא, ולדעת רש"י באופן כזה לא יתא כאן אלא איסור דרבנן, כיון שאינו ידוע שנבעלה בזנות לגוי קודם שבאה לרשות הישראל הכהן הלזה או שנבעלה בכלל.

ועכשיו נשקול את הצדדים: לפני הגירות, לדעת השו"ע יש כאן לא תחתן דאורייתא, וזנה לכהן דאורייתא ונשג"ז דרבנן וגם כרת מדברי קבלה וכו', ולכשתתגייר, אין כאן אלא איסור גיורת לכהן, ובהו הרי לדעת הראב"ד אין כאן מלקות מן התורה ממש אלא מ"מ מדברי קבלה וקיל מאיסור תורה, ולדעת הרמב"ם כיון שלא יסדרו להם קידושין אין כאן מלקות מן התורה, ומאידך גיסא לדעת התוספות אין כאן עכשיו זונה מן התורה, ואח"כ יתא איסור זונה דאורייתא, אבל כלפי זה הרי לדעת רש"י לא יתא כאן אלא איסור דרבנן וכנ"ל, ואף לדעת התוס' איסור לא תחתן הרי הוא חמור כמו שאומר הרמב"ם ז"ל וגם כרת מדברי קבלה ובצירוף נריות למעט את האיסור.

וכן יש לצרף שיטת רש"י ביבמות ס"א ב', ד"ה אלא גיורת לפי מה שהבינה הב"ש באה"ע סי' ו' ס"ק כ' שגיורת לכהן אינה אסורה מן התורה משום זונה אלא היכא שנבעלה לגוי בגיורתה שהרי מודה רש"י שאין הלכה כרשב"י (ביבמות ס' ב') וא"כ גם פחותה מבת ג' אסורה וע"כ דלא תלוי בנבעלה, ונראה שזהו יסודו של מהרש"ק ועוד

הדבר כ"כ ברור כפי שכ"ת חושב, והוא שלדעת הראב"ד שהאיסור הוא מקרא דחזקאל אפשר שאין עליה איסור שבאיסור שאינו שוה בכל לא למדנו מהשווה הכתוב אשה לאיש אלא מלא יקחו לא יקחו ועיי' יבמות פ"ד ובקרא דחזקאל אין ריבוי על זה, אלא שעכ"פ יש עליה איסור של לפני עור, ולדעת כמה מחברים ז"ל אף באיסור דרבנן יש לפ"ע דאורייתא, ועוד שכיון שלא נסדר להם קידושין יש כאן איסור של פנויה עכ"פ לדעת הפוסקים שפלגש אסורה לתדיוט וזה חל גט עליה, כמונן, [ואמנם י"ל שאפילו אם יפרוץ מי שהוא ויסדר להם קידושין או מלבד מה שלדעת הרמב"ם יתא זה יותר חמור וכנ"ל, הרי יש פוסקים הסוברים בנטען על הנכרית ונתגיירה שלא יכנסו הוא אפילו בנבעלה ודאי אבל כנראה בכגון זה יש האיסור רק עליו ולא עליה ויש להאריך בזה ואכ"מ], ואולם כבר הקילו גאוני בתראי ז"ל במקום שיש חשש שיצאו לתרבות רעה, לגייר, וסמכו על תשובת הרמב"ם ז"ל הידועה וכבר הורו זקנים, ועוד שכאן י"ל שכיון שכין כך ובין כך לא יעובדה איננה מתגיירה לשם אישות אלא מפני שרוצה באמה להדבק היא וזרעה בכלל ישראל, אבל דא עקא שלאחרי הגירות יעבור ג"כ לאוין שנים לדעת החולקים על הרמב"ם, (היינו אפילו בלי קידושין) היינו משום זונה ומשום לא יחלל זרעו כשיבוא עליה שנית, ואף שאין איסור חל על איסור הוא לענין מלקות אבל איסורא איכא (ועיי' ריטב"א), והוא יעבור שנים והיא ג"כ תעבור משום זונה לכהן ורק לדעת הראב"ד י"ל שלא תעבור, וגם זה ספק, וכנ"ל, משא"כ עכשיו שהיא אינה עוברת בכלום, ונכרי אינו מצווה על לפני עור.

(ד) ואולם לכאורה עומדים כנגדנו דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מא"ב בהלכה י' שישאל האב על הגויה בין גדולה בין קטנה וכו' הרי זו נהרגת כיון שבא לישראל תקלה על ידה, יעו"ש, ולפ"י עצם הדבר קשה בידוע שנבעלה לישראל איך נקבל אותה לגירות והיא מעצם הדין בת קטלא!! ואמנם אם נתגיירה ודאי שאין הורגין אותה דנשתנה דינה לגמרי ואילו נבעלה לאחר גירותה לישראל אפילו נבעלה בזנות אין דינה במיתה כלל וכלל, ועיי' סנהדרין ע"א ורמב"ם הל' מלכים פ"ו, אעפ"י שיש מקום להסס עוד כיון שהטעם הוא משום קלון שישאל נכשל על ידה ועיי' שם ברמב"ם א"י, מכ"מ הדעת נותנת שהיא כקטן שנולד ונסתלק הכל, אבל לכתחילה איך נקבלנה, שהיא בת קטלא ואנחנו נקבל אותה לגירות, וצל של דמיון בחולין קל"ט ע"א, אך י"ל דהיא הנותנת כיון שישתנה הדבר כשנקבלנה לא נמנע משום כך מלקבלה, ואולם זוהי ברייתא ערוכה במנחות דף מ"ד ע"א שרבי חייא גייר אותה זונה נכרית הרי לן שמשום כך אין להמנע מלקבלה ותו לא מיד.

ולענין מה שאמרנו שהיא עכשיו אינה עושה איסור, ג"כ אין סתירה מהרמב"ם הנ"ל, שהרי הדין הוא שהיא

ואעפ"י שכל החומר הוא שמוליד בן לעכו"ם, וכדברי רבינו ז"ל בהלכות א"ב, ואלו מגדלים את הבנים ליהדות ומסתמא יגיירו אותם, אבל אין ליתן הדברים לשעורים, שאפילו אם יגדל הבן ליהדות עצם הפרצה הוא שהקפידה עליו תורה כ"כ וכנראה שיש בזה חומר בכל אופן כלפי האיסור זונה לכהן וגם לא תחתן וכו' שוה בכל ואיסור זונה וגירות לכהן לא שוה בכל וקל משוה בכל, ועוד דמצטרפים אליהם הענינים של כרת דדברי קבלה ונשגז' דרבנן וכנ"ל, וע"כ לכאורה הדעת נותנת שזה עדיף לגייר אותה ולמעט את האיסורים.

(ב) ואולם יש צווי לעורר בזה, והוא שהרי כוונתה לשם אישות, ואין לבי"ד כשר לקבלה לכתחילה, וכאן הרי הבי"ד עוברים עבירה שמקבלים שלא כרת, והשאלה היא אם יש לנו להזדקק לכך, ועיי' תוס' שבת דף ד', והנראה שלא שייך כאן חטא בשביל שיזכה חבירך, ואין שייך כאן נוחא ליה לחבר וכו', ואמנם מצינו שהורו לשחרר חציה שפחה וחציה בת חורין כדי להציל רבים ממכשול ופירשו התוס' ז"ל שהם בגדר אנוסים שהיא להוטה אחרי הזנות וכנ"ל, ובדאי אין כוונתם אנוסים ממש שהרי הם מזידיים, אלא שכדאי לנו להכנס באיסור של שחרור עבד כדי להצילם כיון שיצדם גובר עליהם כ"כ לרגלי המסיבות, ואף זה כך, כיון שאדם זה אם לא שהוא בע"ת גמור לא יתנו לבו לפרוש ממנה ובפרט שיש להם ילדים, אבל התם שאני שהוא להציל רבים ממכשול וכאן רק יחיד, ועוד דהתם ע"י השחרור יתוקן לגמרי משא"כ כאן, ועוד שהרי שיטת הרשב"א היא שבחציו עבד וחציו ב"ח אין עשה דלעולם בהם תעבודו, [ואמנם לכאורה הא דגיטין ל"ח הוה תיובתיה, והעונג יום טוב ז"ל בתשובה סי' נ"ב מחלק בין עבד לשפחה יעו"ש], אך זהו דוחק, וע"כ דהתירוף הפשוט הוא שאעפ"י שלאחר שתירצו הקושיא על אביי אמנם מצינו חילוק בין שני המקרים, אבל עדיין קשה מטעם שאין אומרים לו לאדם: חטא בשביל שיזכה חבירך, וע"כ שהגמרא שם סוברת שאומרים לו לאדם חטא באיסור קל בשביל שיזכה חבירך באיסור חמור והגמרא כאן שאינה סוברת כך היא סוברת שבחצי עבד וחצי ב"ח אין עשה דלעולם בהם תעבודו ולק"מ על אביי, ואתי אביי כפשוטו שבשפחה גמורה אסור לשחרר, אבל מצד זה לא הייתי חוכך להחמיר הואיל והרמב"ם ז"ל להלכה אינו סובר כהרשב"א וע"כ משום שלא יחטאו אחרים מותר לשחרר, אבל כל זה דווקא בחציה שפחה וחציה ב"ח שאין לה תקנה כלל, אבל אלו יש להם תקנה לפרוש והיא תתגייר ותנשא לישראל והוא ישא יהודיה כשירה אלא שקשה להם הדבר, ועוד דכבר חילקנו מחוץ לזה.

(ג) ואולם יש כאן דבר אחר והוא כפי מה שנתעורר כבר כ"ת שעכשיו אין עליה איסור כלל אבל לשכתתגיייר יתא עליה ג"כ איסור של גירות לכהן, אבל מכ"מ אין

הדעת נוטה שאם הוא בדאורייתא אין הגירות מועילה כיון שיש חסרון בקבלת המצוות, אבל אם האיסור רק בדרבנן וכנ"ל אולי מן התורה הר"ז גר ורק מדרבנן אינו גר וכמו גר שטבל במקוה שאינה פסולה אלא מדרבנן שמן התורה הוא גר. או דילמא שאני הכא כיון שהתורה ציוותה על דרבנן בלא חסור הר"ז כמשייר בדבר תורה, ולכאורה מהלשון דקדוק אחד מדקדוקי סופרים משמע דקדוק במדרש הכתובים שהוציאו חז"ל מדקדוק לשון הכתוב שזהו דאורייתא אלא שאינו מפורש, אבל בדרבנן ממש אפשר שאין זה מעכב בדיעבד, ובהרמב"ם לא נאמר לשון הנ"ל אלא חוץ מדקדוק אחד, אבל עכ"פ הלשון דקדוק משמעו דין המיוסד על מדרש הכתובים, וצ"ע.

(ז) ולכאורה יש להביא ראיה מהלל שגיר אותו נכרי שלא קיבל תושבע"פ, מה תאמר שהוא ידע שעתיד לקבל, ועיין תוס' יבמות כ"ה, אי"ב הרי הגירות לא תחול למפרע כשיקבל בפירושו, וצ"ע. ואמנם הלל לא השיאו בת ישראל תיכף, [ובדומה לזה זכורני שהגאון הרגצובי ז"ל דן בכל גר שהגירות חלה למפרע בשעת הטבילה על שעת המילה, ודמות ראיה יש לדבר בירושלמי עירובין פ"ד אבל הדבר תמוה בהחלט ואינו מתקבל כלל ולא שייך גם לכאן], אך אפשר לדחוק ולאמר שגיריה אין הכוונה שקיבלו לגמרי אלא שהסכים לטפל בו עד שילמדנו ויקבל הכל והיינו שקירבו לגירות, אך זה רחוק.

ואולם רש"י ז"ל מקשה קושיא זו ומתרץ שאותו נכרי קיבל עליו לשמור התושבע"פ אלא שלא קיבל האמונה שהיא מפי הגבורה, והנראה שיש לחלק בין תורה שבכתב לתושבע"פ, שבתורה שבכתב אם יקבל עליו לשמור ויאמר שאינו מאמין, שהיא מפי הגבורה לא נקבל אותו בשום פנים, הואיל והיא כתובה ומונחה, אבל תושבע"פ כיון שמקבל לשמור אעפ"י שאינו מקבל האמונה שהיא מפי הגבורה, ודאי שאין מקבלים אותו אם יש ספק אם יגיע לאמונה, אבל כשברור שייגיע לאמונה, ושהוא זקוק רק להשפעה, מקבלים אותו, ובבן נח ששומר מצוותיו אבל אינו מאמין שהם מן השמים הרמב"ם ז"ל אומר שאיננו מחסידי אומות העולם אלא מחמיהם, אבל כשבא להתגיר בלי אמונה אעפ"י שיש לנו להניח שיאמין אח"כ אין מקבלים אותו, משא"כ בתושבע"פ, וכדברי רש"י הנ"ל. ואולם הסברא נוטה לאבר שרק כשמשייר באמונה שבתושבע"פ סומכים אנחנו על אומדן דעתנו שנביאנו ליד אמונה, שהרי הוא מאמין בתורה מן השמים, אלא שקשה לו לקבל מה שלא נאמר בתורת משה, לפי שאין לו עדיין שום מושג מהמסורת והקבלה, אבל כשילמד ויתבונן שהכל ואפילו אלף בית הלוי במסורת יאמנו אצלו דברי חז"ל, וד"ל.

ויש להוסיף שהתוס' ז"ל ביבמות כ"ה אינם אומרים ש"ידע" הלל ברה"ק בזה שנתגיר ע"מ שיעשוהו כהן גדול אעפ"י שבוה לא שייך לאמר לא בשמים היא שזה לא הלכה

נהרגת אפילו אם היא רק בת שלש שנים ויום אחד וזו ודאי אינה בת עונשין, שאף בעכו"ם אין עונשין קטן כזה, (ועיין רמב"ם שם ובתשובת הרא"ש ובחמ"ס לענין שעורים בבניינח), אך בכל אופן אין עונשין קטן שאינו בן דעת, וע"כ שזה לא משום שיש עליה עון אשר הוא חטא אלא כמו בבחמה משום קלון, ואמנם בסנהדרין נ"ה ע"ב אמרינן בקטנה בת שלש שנים ויום אחד כיון דמזידה היא תקלה נמי איכא אלא דחס רחמנא עליה, אך שם בנבעלה לבזמה, אבל בגויה שנבעלה לישראל והיא בת שלש שנים ויום אחד איזו תקלה יש כאן אעפ"י שהיא מזידה דהיכן היא מצווה על זאת אפילו כשתגיל, ע"כ שאין כאן אלא תקלה מצד הישראל והוא הדין לגדולה שאין כאן אלא תקלה של הישראל שבאה לו על ידה, אבל היא איננה חוטאת, ועדיין הדבר צ"ע. ולפלא שבהלכות מלכים לא הזכיר רבינו דבר זה, והמ"מ בא"ב הניח דבריו ז"ל בצ"ע ומהתימא שלא העיר שלא כתב דבר זה בהל' מלכים דהתם עיקר והכא אגב גררא, בהא מיהא נחתנינן שאם נגירנה נכניס גם אותה באיסור משא"כ עכשיו, וא"כ כבר יש מקום להסתפק אם כדאי לנו להכנס בזה.

ג

תא שלא תפדוש מכהן אם נחשב שיויר ותנאי בגירות / איך גיר הלל את הנכרי שלא קיבל תושבע"פ / אם לצרף כסנף להיות הא ונהנים בזה? הוי ספיקי / גר תושב

(ח) כ"ת מעיר בצדק שהואיל וידוע לנו שלא יפרשו זה מזה וא"כ הרי זה כאילו היא אינה מקבלת על עצמה איסור זה של גירות לכהן, והר"ז באומדנא דמוכה הוא כתנאי מפורש, והדבר תלוי בשיקול הדעת בטיב האומדנא, וכן התוס' ז"ל אומרים גבי מי לא טבלה לגידתה, כיון שידוע לכל הר"ז כאילו טבלה בפני שלשה.

ואעפ"כ יש מקום להסתפק בזה, שמה הדין הנה הוא דיוקא בתנאי מפורש, שאמנם יש כאן אומדנא חזקה שלא תשמור דבר זה, אבל זהו משום שיצרה כופה אותה, היינו המסיבות שאינה יכולה להתגבר עליה, ותעבור על זה לתיאבון אבל אין זאת שיויר בעצם הגירות, שזהו רק כשהיא מתנה שלא תחול הגירות לענין זה ושלדבר זה תהא כנכרית ויהא מותר לה מן הדין, וא"כ היא באה לעשות שיויר תנאי בגירות ואין גירות לחצאין, אבל זו איננה משירת בגירות אלא שאנו יודעים שאעפ"י שיוידעו לה שמהיום והלאה תהא גירות ויחול עליה האיסור להוסיף לכהן והיא אינה מוחה, לא תוכל להתגבר ויודעת שתחטא, זה לא נקרא שיויר בגירות, כך אפשר לומר, ואעפ"כ אין הדבר ברור וצ"ע.

(ו) אלא שיש להסתפק כמו שהסתפק כ"ת שמה רק לתחילה אין מקבלים אבל בדיעבד הגירות מועילה, אבל

המצוות שיטבול לשם יהדות והרי זה גר שמל ולא טבל ואינו גר. [ואם יטבול לשם יהדות אין זה ענין לכאן] ונראה פשוט שכל שאינו מקבל עליו מצוה אחת דאורייתא אינו גר שצריך שיקבל עליו כל המצוות ואין יהדות למחצה, והספק הוא רק אם מחסר רק מצוה דרבנן, שאפשר שמן התורה הוא גר, ואמנם אפילו אם נקבל את הנ"ל עדיין תעבור באיסור דרבנן אפילו אם זה כהן ספק, ואין ה"נ שהגירות תהא קיימת מן התורה, אבל נכניס אותה לאיסור, אכן בלא"ה כבר דחינו דרך זו.

(י) כ"ת עורר עוד שנכניס אותם לאיסור כרת דאורייתא דנדה, אבל ברוב הגרים בזמננו כך הוא, וע"כ סומכין על זה שמודיעים לה איסור נדה ומוזהירים אותה ומוזהירים גם את הישראל שנושאה (במקום שמתירים לגייר באופן כזה) וכיון שמקבלים עליהם, אם לא ישמר, הבי"ד נקיים, כי אי אפשר להכנס בתוכנא דליבא, אלא אם כן ידוע הישראל לאפיקורס שאיננו מודה בתורה, וכן כשניכר שהיא אינה עושה אלא לפנים ואין בדעתה לשמור כלל וכלל, ואז מלבד מה שאנו מכניסים אותם לאיסור נדה, יש ספק בעצם הגירות. אבל מסתמא אין לנו להחזיק כך והרבה פושעים חוזרים בתשובה כשמוזהירים אותם ומסבירים להם חומר האיסור שהוא יותר ממאכלות אסורות וכו', ומה גם אם ידוע ששומרים שבת ונזהרים בכשרות ואינם כופרים מתוך הפרניצפים שלהם אינו מוכח שלא ישמרו דיני נדה לאחר האזהרה, והדבר תלוי בשיקול דעת הבי"ד אם יודעים משיבו של האיש שאינו מאמין והוא מהחפשים בדיעות לגמרי, יש מקום לחוש לכך.

ג

[מסקנת התשובה]

(א) והנה לאחר ההתבוננות, אודיעו שבחוץ לארץ במקום שמצויים מקרים כאלה, אם כי לפעמים בי"ד מקבלים לגירות על היסוד של הגאון מהר"ש קלוגר ז"ל הנ"ל, שלא יצא לתרבות רעה, כמש"כ בחכמת שלמה אה"ע סי' י"א סעיף ה' עי"ש, ועל יסוד תשובת הרמב"ם הנ"ל, מכ"מ בכהן שנשא נכרית גמנעים מלקבל, כי זה יהא נראה מחוץ לטעמים הנ"ל, שבי"ד מקילים באיסור גירות לכהן הואיל וידוע וגלוי שימשיכו לדור יחד ויצא הרושם כאילו התיירו פרושים, ח"ו, את הדבר ולא אפשר דרא, ועוד כי יהא נראה כאילו בי"ד מסכימים לחיי אישות בלי חוק, וידוע מה שהרעיש הרב בעל עקידה על הבי"ד והקהל שרצו לתקן מקוה בשביל הוונות כדי להצילן וכו'עליהן מאיסור נדה, ולענין דידן כשישבו בלי חוק לחטא כ"כ חמור ופגם בורעם, ועוד יש למצוא בזה נימוק כי ע"י כך נרבה חללים

אלא מעשה שיהי, אבל "בטוח" הוא משמע שהכיר כך בחכמתו בטבעו של אותו נכרי, ואף כאן רש"י אומר שסמך הלל על חכמתו, אבל מכ"מ אם הדבר כפשוטו "גייר", משמע שבאופן כזה הגירות בדיעבד קיימת.

(ז) אך יש עדיין לעיין בענין דידן, והוא על היסוד של הסוברים דכהנים בזה"ז הם ספק כהנים, וא"כ אם תתגיד יהא זה דין של ספק כהן אם הוא מותר בגירות, ואמנם ספיקא דאורייתא לדעת הרשב"א ז"ל וכו', והוא לחומרא מן התורה, אבל לדעת הרמב"ם וכו' אין זה אלא מדרבנן, וא"כ אפילו אם תהיה מתנה חוץ מאיסור זה הרי הוא רק תנאי בדרבנן וי"ל שהגירות קיימת מן התורה, וכיון שאין אלא חשש שאינה גיורת אין לנו לחוש כל כך מאחר שסוף סוף איננה מתנה בפירושו, ולענין דרבנן אפשר להקל.

והעירני אחד מחכמי עיה"ק ת"ו שלדעת הסובר שכהן ספק-נפוצה"כ מותר בקהל, ספק כהן מותר מן התורה בגירות לדברי הכל, אך לא נראה לי כך דבפסולי כהונה לא נאמר קהל ולא הוקשו לספק ממזר, ואמנם מיבמות דף צ"ט אין ראיה שאסור מן התורה בפסולות לכהונה, אבל עצם הדבר לא נראה לי, ואמנם הנראה שלהלכה יש לסמוך על הרמב"ם מאחר שהראב"ד מודה לו בענין זה של ספיקא דאורייתא וכו', אבל עצם הדבר הוא ספק, ועוד שהרבה חלוקים על עיקר זה שהכהנים בזה"ז אינם אלא כהני ספק, וראה בחכמת שלמה להגרש"ק אה"ע סימן ו' טכ' שאין לצרף הדעה דכהני זה"ז ספק לגבי גירות שאם נשאת לא תצא עי"ש בדבריו דהוי ס"ס לאיסורא ואין להקל בשום פנים, אכן אנו לא דנים כי אם בשיור בגירותה ומ"מ נראה שאין לצרף זאת כסניף להיתר.

(ט) והנה כ"ת שליט"א רצה להוכיח מהא דגר תושב, לאהרים, הוא מי שקבל עליו כל התורה חוץ מדבר אחד, שאינו גר גמור בדיעבד במקרה כזה, אבל ראיה זו איננה מבין, חדא שהוא מקבל להיות לו רק דין גר תושב ולא להיות לו דין ישראל, והיינו שיהיו לו הזכויות שנתנה תורה לגר תושב, אבל לא בתורת ישראל, והיינו שאין הדין שגר תושב כזה יהא נענש כשיעבור על אחד האיסורים שישאל נענש עליו בבי"ד, אלא שאז יפסיד את זכותו בתור גר תושב, [ואמנם קשה איך יוכל לקיים כל המצוות אפילו אם נימול ואיך יאכל בפסח, ואמנם משבת לא קשה שזה רק נאמר על בן נז גמור שאסור לו לשבות, אבל גר תושב סוברים אחרים שאינו בכלל זה, אבל בפסח הרי אסור לנו להאכילו כל שאינו ישראל גמור ואפילו גר אם לא הביא קרבנו ומותר בבת ישראל אסור לאכול בקדשים וצ"ע ואכ"מ], שהעונשים הללו נאמרו רק על ישראל או על גרי צדק ולק"מ, שגר הוא רק כשמקבל עליו המצוות בתורת ישראל, המצוות ועונשיהם, וז"פ, ומלבד הכי לא קשה מידי, שאמנם מקבל עליו מילה וימול, אבל טבילה איננה מהמצוות אלא הכשר הגר וא"כ אין בכלל קבלת

לכהונה, ומאן מינטר לה, משא"כ כשישאר במצב העכשיו והבנים והבנות יתגירו, הנה הבנות תהיינה ידועות בתור גירות וכשתנשאנה לישראלים יתכשר זרעם גם לכהונה. על כן דעתי הדלה נוטה שאין לבי"ד כשר להודקק לזה לגייר את האשה הזאת, אלא לגייר את הבנים. עד אשר יערה עליהם רוח טהרה לפרוש זה מזה בהחלט, ואז נגייר אותה ותנשא לישראל.

בישראל ותצא תקלה, כי איסור נישואין בין ישראל ונכרים ידוע ומפורסם ויזהרו לגייר את הבנים שנולדו ושיולדו להם בגיותה, אבל שאם יוליד בת והיא תנשא לישראל יתכשרו הולדות אח"כ ומאן מינטר לה, והבנות שיולדו להם כולן יהיו חללות, ואפילו אם ת"ל שבזה אין חשש שיהא הדבר מפורסם אבל מה נעשה לבנים שיהיו חללים ואם יולידו גם בנים דור אחר דור בנותיהם תהיינה אסורות

סימן כ

שאלה:

כ"ה אלול, תש"א.

אם נכון לסדר חו"ק ליהודי ונכריה שהרבה שנים חיו יחד כאיש ואשה בנישואין אזרחיים, וגם ילדים נולדו להם, זה מקרוב הסכימה האשה להתגייר מכיון שהמשך פרנסתה תלוי בכך. כעת אחרי שהתגיירה הם רוצים שנסדר להם חו"ק, ונתעוררתי לדון אם נכון לעשות כך בגלל הדין של הנטען על הנכרית וכו' (יבמות כ"ד:) אלא שבנידון דידן ברור שאם לא נסדר להם חו"ק ימשיכו לחיות כמקודם כאיש ואשה.

א

תשובה:

ניש מקילים בדין הנטען כדי להציל מעבירה חמורה / אם הנישואים בערכאות מהווים צד להיתר על יסוד "קידש כמי שכנס" / משמעות שינוי לשון ההוספתא "בא עלי" מלשון המשנה "הנטען עלי".

שלום וברכה.

שיאכל רוטב של איסור משיאכל עצם האיסור וכן משום עת לעשות לד' וגו' והיינו להציל אדם מאיסורא. אך רמז לנו רבינו ז"ל שאין לדמות מכאן לשאר איסורין דרבנן כי הוא בגדר הוראת שעה ותלוי לפי מהות האיסור אם הוא איסור בעצם או מהסוג של הנדון שלפנינו שאיננו איסור בעצם וכל משכיל ומבין ירגיש החילוק, וכן לפי המצב שלפעמים יש להתיר בכגון דא כדי שלא ישתרש אדם מישראל בחטא. והרבה תלוי בשיקול דעת המורה ובכוונתו לשם שמים, ובכגון דא אומרים לו לאדם מישראל חטא בשביל שתזכה היינו שלא תשתקע בעבירה חמורה.

וכאן אם היו באים לשאול אם לגייר או לא היינו אומרים גיירה על מנת שתנשא שהרי ודאי שלא יפרשו זה מזה ונמצא שישאר האיש תמיד בעבירה של אישות עם הנכרית וזה היה דומיא דהאי עובדא של הרמב"ם ז"ל ומכיון שהגירות, אפילו אם היו באים לשאול עליה, היתה לכתחילה בהיתר שוב אין צריך לאמר שמתור לסדר לו חו"ק, שהרי על מנת כן היינו מגיירים אותה לכתחילה. והרי מה טעם אסור בבא עליה בודאי לדברי האוסר (ושמפורסם שבא עליה). הרי רק משום שילעיו שהגירות היתה לשם אישות, וכאן לא שייך זה דהרי במצב שכזה שידוע שלא יפרשו ויחיו באיסור היה מותר לגיירה לשם אישות, וזה האיסור הנ"ל שייך רק היכא שבאמת היה אסור לגיירה לשם אישות ואעפ"י שאירע מקרה לא טהור שאדם מישראל זה בא עליה, מכ"מ מכיון שקבלו אותה

א) מכתבו מיום אתמול לנכון הגיעני, ואני טרוד מאד ואין בי כח להאריך ולבאר ועוד חוון למועד ב"ה, ואולם לדינא ודאי שכדאי הוא הגאון מהר"ש קלוגר ז"ל לסמוך עליו להקל, כמפורש בשו"ת "טוב טעם ודעת" הלכות גרים, ובאה"ע סי' י"א בחכמת שלמה יעין שם כ"ת ויראה כי כיון לדעתו באי אלו נקודות, ואמנם יש לחלק כי שם היה חשש שהבעל ישתמד, אבל מכיון שיש עוד סניפים ויסודות להקל יש לסמוך על זה מאחר שהוא רק משום לעז ולזות שפתיים, ומכיון שבידעביד לא העמידו חכמים דבריהם, החשש של יציאה לתרבות רעה יש לדון, במקרים ידועים, שכדיעביד דמי.

ועוד שכבר הקיל בדומה לזה רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל בתשובה סימן קנ"ד בישראל שחי ביחוד עם שפחה וכו' והתיר הרמב"ם לשחררה ע"מ שישאנה משום מוטב